

Média a vzdělávání – Media & Education 2023
ISBN 978–80–87570–62–3

Časopis Media4u Magazine

**Katedra didaktiky ekonomických předmětů, Fakulta financí a účetnictví
Vysoká škola ekonomická v Praze**

**Katedra UNESCO Filosofie lidské komunikace,
Charkovská národní technická zemědělská univerzita jm. Petra Vasylenka**

Grigol Robakidze University

Média a vzdělávání

Media & Education 2023

Media4u Magazine – Journal

**Department of Economic Teaching Methodology, Faculty of Finance and Accounting,
University of Economics, Prague**

**Department UNESCO Philosophy of Human Communication Kharkiv Petro Vasylenko
National Technical University of Agriculture**

Grigol Robakidze University

Reviewed Papers of the International Scientific Conference

Editor

Jan Chromý

Praha – 2023

CONFERENCE ORGANIZING COMMITTEE
ORGANIZAČNÍ VÝBOR KONFERENCE

Ing. Jan Chromý, Ph.D. – CZ
Dr.h.c. prof. Ing. Rozmarína Dubovská, DrSc. - GE
prof. Valentina Ilganayeva, D.Sc. – UA
assoc. prof. Mgr. Natalia Moiseeva, Ph.D. – UA
doc. Ing. Kateřina Krpálková Krelová, Ph.D. – CZ
Ing. Alena Králová, Ph.D. – CZ
prof. Ing. Pavel Krpálek, CSc., MBA – CZ

EDITORS OF ELECTRONIC EDITION
EDITOŘI ELEKTRONICKÉHO VYDÁNÍ

Ing. Jan Chromý, Ph.D. – CZ

Média a vzdělávání – Media & Education 2023

© Jan Chromý

Vydal/Published by: Extrasystem Praha © 2023

Myslíkova 27

110 00 Praha 1

Czech Republic

Ediční řada/Series: Didaktika, pedagogika/Didactics, Pedagogy

Svazek/Volume: 53

ISBN 978–80–87570–62–3

SCIENTIFIC GUARANTORS OF THE CONFERENCE
VĚDEČTÍ GARANTI MEZINÁRODNÍ VĚDECKÉ KONFERENCE

prof. Olga Belichenko, PhD. – UA
Dr.h.c. prof. Ing. Rozmarína Dubovská, DrSc. – GE
prof. Vakhtang Charaia, Ph.D. – GE
prof. Valentina Ilganayeva, D.Sc. – UA
prof. Ing. Pavel Krpálek, CSc., MBA – CZ
prof. PhDr. Libor Pavera, CSc. – CZ
assoc. prof. Gocha Ochigava, Ph.D. - GE
assoc. prof. Ing. Lucia Krištofiaková, PhD. – SK
assoc. prof. Ing. Katarína Krpálková Krelová, PhD. – CZ
assoc. prof. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D. – CZ
assoc. prof. Natalia Moiseeva, Ph.D. – UA
Ing. Kateřina Berková, Ph.D. – CZ
Ing. Jan Chromý, Ph.D. – CZ
Ing. Alena Králová, Ph.D. – CZ
Ing. Eva Tóblová, PhD. – SK

INDEPENDENT REVIEWS OF ARTICLES NEZÁVISLÍ RECENZENTI ČLÁNKŮ

Two independent reviewers evaluated which of articles and two others independent reviewers evaluated complete proceedings.

Organizing committee of international scientific conference Média a vzdělávání – Media & Education 2022 take this opportunity to thank all the independent reviewers for their willingness and the time for elaboration of review reports.

Dva nezávislí recenzenti hodnotili každý článek. Dva další nezávislí recenzenti hodnotili celý sborník.

Organizační výbor mezinárodní vědecké konference Média a vzdělávání – Media & Education 2022 touto cestou děkuje všem recenzentům za ochotu a čas, který věnovali zpracování recenzních posudků.

Independent Major Reviewers – Nezávislí hlavní recenzenti

prof. Ing. Pavel Krpálek, CSc., MBA – Vysoká škola ekonomická v Praze – CZ

assoc. prof. Ing. Lenka Turnerová, CSc. – Vysoká škola kreativní komunikace – CZ

Independent reviewers of articles (without titles) – Nezávislí recenzenti článků (bez titulů)

prof. PaedDr. Alena Hašková, CSc. - UKF v Nitře - SK

prof. PaedDr. Ing. Roman Hrmo, PhD., MBA, ING-PAED IGIP - Vysoká škola DTI Dubnica nad Váhom - SK

prof. Ing. Rudolf Šlosár, PhD. - Ekonomická univerzita Bratislava - SK

doc. PaedDr. Zita Jenišová, PhD. – FPVal UKF Nitra - SK

doc. Emilia Alaverdov - Georgian Technikal University - SK,

Ana Abesadze - Grogol Robakidze University, Georgia - GE.

Ing. Dagmar Frendlovská, Ph.D. – Vysoká škola polytechnická Jihlava - CZ

Ing. Lenka Holečková, Ph.D. – Vysoká škole ekonomická v Praze - CZ

Ing. Alena Králová, Ph.D. – Vysoká škole ekonomická v Praze - CZ

Mgr. Katarína Szarka, PhD. – Pedagogická fakulta UJS, Komárno - SK

Tinatin Zhorzholiani, Ph.D. - Georgian defence academy, Gruni - GE

TABLE OF CONTENT
OBSAH

Didactic approach to education in the LMS Moodle environment	6
<i>Kateřina Berková - Vysok škola ekonomick v Praze</i>	
Online escape games for teaching chemistry.....	10
<i>Lucia Boldiřov - Fakulta prrodnch vied a informatiky UKF v Nitre</i> <i>Boglrka Borovicza - Pedagogick fakulty UJS, Komárno</i>	
Data journalism in Georgia	14
<i>Eliso Chapidze - Grigol Robakidze University</i>	
Frequent problematic aspects within presentations of students' business plans 2023	19
<i>Lenka Holekov - Vysok škola ekonomick v Praze</i>	
Where will you lead us, AI?	23
<i>Jan Chromy - Media4u Magazine</i> <i>Rozmarína Dubovská - Grigol Robakidze University Tbilisi</i>	
Projection of world heritage monuments promotion and education into teacher training programmes.....	31
<i>Pavel Krpálek - Vysok škola ekonomick v Praze</i> <i>Katarína Krpálková Krelová - Vysok škola ekonomick v Praze</i>	
The Need to Raise the Level of Legal and Civil Education on Surrogacy in Georgia (Including the Need for Mass Media Involvement)	
<i>Gocha Ochigava - Grigol Robakidze University</i>	
Integrating AI into schools: A new era of educational methods for the 21st century.	43
<i>Libor Pavera - Vysok škola ekonomick v Praze</i>	
The use of "meme" images in teaching chemistry.....	49
<i>Annamária Pivariov - Univerzita Konřtantna Filozofa v Nitre</i> <i>Martin Halmo – Zř Beethovenova, Nitra</i> <i>Tomř Harhovsky - Univerzita Konřtantna Filozofa v Nitre</i>	
Political discourses in Georgia and the role of the media	54
<i>Tamar Gagoshidze - Grigol Robakidze University</i>	
Psychological context kind pedagogics for the education of generation Z.....	59
<i>Tereza Vacínová - Vysok škola ekonomick v Praze</i>	

Didactic approach to education in the LMS Moodle environment

Kateřina Berková - Vysoká škola ekonomická v Praze

Abstract

The paper deals with didactic approaches to education in the LMS Moodle environment. It describes the main purpose of using LMS Moodle and its features. The analytical part presents examples of real accounting teaching using Moodle from a university environment. The focus is on the process of student learning using the learning management system and the analysis of learning outcomes.

Keywords

LMS Moodle, Accounting, University, Didactic Approach

Introduction

Systémy řízení výuky a analýzy učení jsou v současné době stále více významné pro dosahování vzdělávacích cílů na straně učitelů a výstupů učení na straně studentů. Výuka je dynamický proces, který musí být přizpůsobován měnícím se požadavkům společnosti, zaměstnavatelů, vzdělávacích institucí či potřebám studentům, aby byla dosažena požadovaná kvalita vzdělávacího procesu (Peraic, Grubišic, 2022). Autoři poukazují na několik základních tezí vyplývajících z vývoje moderního vzdělávání. S rostoucím využíváním online výuky vzniká, popřípadě se zvyšuje potřeba účinných vzdělávacích strategií a nástrojů, které by studentům měly pomáhat dosáhnout úspěchu v online prostředí. V průběhu učení v online prostředí zanechávají studenti digitální stopu, která je vhodná k analýze výsledků učení v čase. Tím je pak možné určit příčiny progresivního vývoje edukanta a naopak (Peraic, Grubišic, 2022, s. 391). Systémy řízení výuky tzv. Learning management system poskytují data k pedagogickému rozhodování o efektivních strategiích vyučování učitelů a učení studentů. Poměrně rozšířeným systémem je Moodle. LMS Moodle představuje webový systém vyvinutý speciálně pro doplnění tradičních vyučovacích metod (Gamage et al., 2022). LMS Moodle obsahuje řadu důležitých funkcionalit pro efektivní řízení výuky a učení. Další část textu je zaměřena na nejdůležitější funkce v kontextu řízení výuky, tedy funkce pro tvorbu kurzů a správu.

Moodle je velmi vhodným systémem pro využití těchto činností (Moodle, 2023):

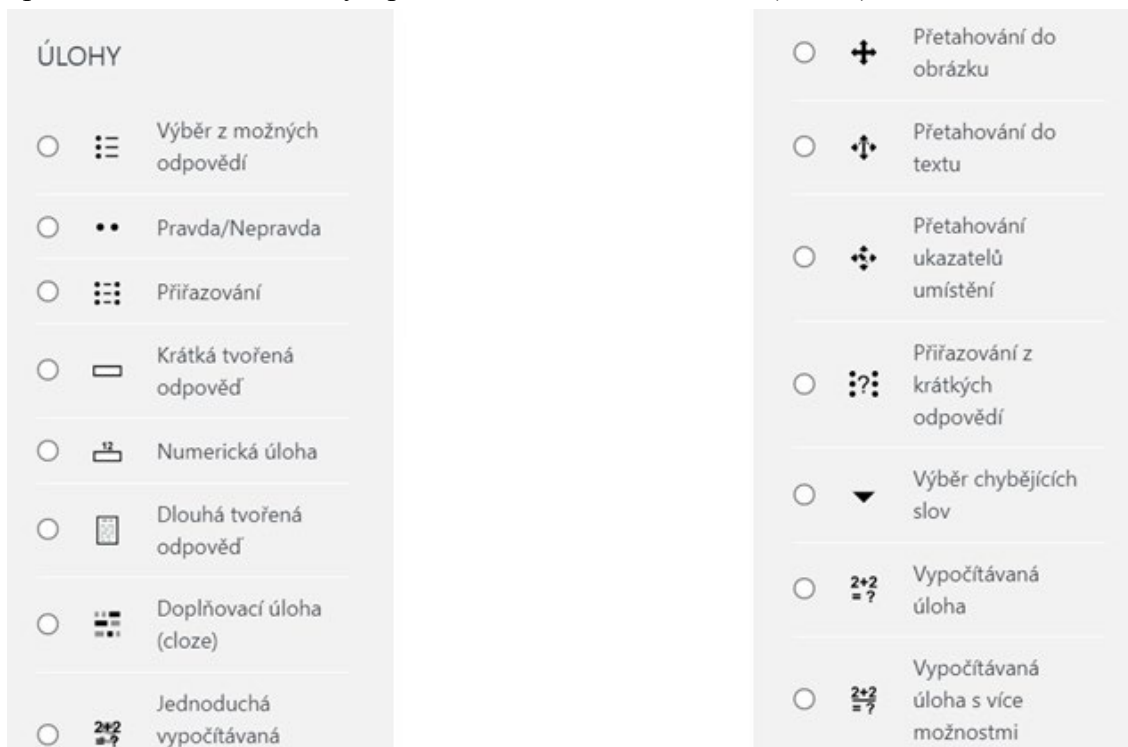
- podporu spolupráce mezi studenty i učitelem,
- tvorbu online vzdělávacího obsahu,
- integraci multimédií,
- správu skupin při využití týmové (skupinové) práce a skupinového hodnocení,
- známkovací (hodnotící) procesy, přičemž lze, aby učitel hodnotil pouze své skupiny,
- vzájemné hodnocení a sebehodnocení s využitím formativních prvků na úrovni student – student,
- interaktivní testy umožňující efektivní učení studentům díky slovní zpětné vazbě s využitím odkazů na doplňující literaturu, správné řešení a zdůvodnění, proč je nutné uplatnit daný způsob řešení,

- odznaky, které umožňují začlenit prvky gamifikace, tj. prvek sloužící k motivaci a odměňování studentů za jejich pokrok.

Cílem příspěvku je diskutovat hlavní smysl implementace LMS Moodle do výuky a poukázat na didaktické přístupy k výuce ve virtuálním prostředí s prvky gamifikace a sledování pokroku studenta na příkladu předmětu účetnictví v podmínkách vysoké školy.

Main part

Příspěvek se soustředí na didaktický význam a funkci interaktivních testů tvořených v LMS Moodle k efektivnímu učení studentů. Daná činnost je ilustrována na příkladu výuky základů účetnictví ve vysokoškolském prostředí. Didakticky lze v prostředí Moodle velmi efektivně připravovat interaktivní testy s pestrou škálou obměn zadání (Obr. 1).

Obrázek 1: Obměny úloh v rámci tvorby interaktivních testů v LMS Moodle (Moodle VŠPJ, 2023)

Uvedené úlohy lze využívat k různým účelům. Velmi často se využívají pro tvorbu teoretických testových otázek úlohy typu „výběr z možných odpovědí“ či „pravda/nepřavda“. Zábavnou formou úlohy je pro studenty také možnost přiřazování, čímž lze procvičovat definování pojmů, pouček a vést tak studenty k uvědomování si významu dané informace. Ukázkou takové úlohy ilustruje obrázek 2.

Úloha 1
Dosud nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Vytvořte správné dvojice – zařaďte druhy účetních dokladů do skupin:

Vydaná faktura

Příjemka

Výpis z úvěrového účtu

Zúčtovací a výplatní listina

Obrázek 2: Úloha „přirazování“ v LMS Moodle
(Moodle VŠPJ, 2023)

LMS Moodle umožňuje vytvářet i numerické úlohy či úlohy podporující práci s daty pomocí vložených obrázků. Ve výuce základů účetnictví lze efektivně využívat například praktickou situaci s daty v rozvaze s vazbou na otázky, které mohou vést k rozvoji účetního myšlení. Ukázkou znázorňuje obrázek 3.

Na základě uvedené rozvahy společnosti Hračky s. r. o. odpovězte na otázky pod rozvahou.

Rozvaha společnosti Hračky s. r. o. k 31. 12. 2015 (v Kč)			
AKTIVA		PASIVA	
Dlouhodobý majetek	1 328 000	Vlastní kapitál	513 000
Software	70 000	Základní kapitál	263 000
Oprávký k software	-42 000	Výsledek hospodaření	250 000
Stavby	2 000 000	Cizí kapitál	942 000
Oprávký ke stavbám	-700 000	Závazky vůči zaměstnancům	100 000
Oběžný majetek	127 000	Závazky vůči státu, ZP a	31 000
Zboží	70 000	Závazky z obchodních vztahů	111 000
Materiál	32 000	Závazky vůči bankovním institucím	700 000
Běžný účet	5 000		
Pokladna	20 000		
Celkem	1 455 000	Celkem	1 455 000

Jakou hodnotu celkových aktiv tvoří zásoby společnosti?

Odpověď:

Kolik činí celková hodnota oprávek dlouhodobého hmotného majetku?

Odpověď:

Kolik činí výnosy společnosti, jestliže náklady činí 105000 Kč?

Odpověď:

Navigatione testu
1 2 3 4 5 6 7
Konec testu...
Začít nový náhled

Obrázek 3: Práce s obrázkou při tvorbě testových otázek v LMS Moodle
(Moodle VŠPJ, 2023)

U každé úlohy je možné provést analýzu učení studentů a sledovat tak jejich pokrok v případě, že je nastaven větší počet pokusů pro studenty bez možnosti náhledu správného řešení. Zároveň je automaticky vypočítán pro každou úlohu tzv. index obtížnosti a diskriminační účinnost. Index obtížnosti udává procentuální průměrnou známku získanou u otázky ve všech testech, kde byla otázka položena. Vyšší hodnota znamená jednodušší

otázku. Diskriminační účinnost představuje statistický odhad toho, jak dobře otázka hodnotí studenty. Čím vyšší hodnota, tím je otázka lépe položena. Přibližuje-li se hodnota 0 nebo naopak 100, znamená to, že je otázka problematická (Moodle VŠPJ, 2023). Pomocí této analýzy má učitel možnost efektivně vyhodnocovat vhodnost vytvořených otázek a může tak v čase předcházet případným problémům v učení studentů.

Conclusion

Príspevek poukázal a shrnul hlavní smysl a funkce LMS Moodle při tvorbě interaktivních úloh a testů (kvízů) pro učení studentů na příkladu výuky základů účetnictví ve vysokoškolském prostředí. Moodle je vhodný systém řízení výuky a analýzy výstupů učení studentů. Umožňuje mimo jiné na jednoduché bázi vyhodnocení vhodnosti kladených otázek z hlediska indexu obtížnosti a diskriminační účinnosti. V současné době se jedná o nejrozšířenější platformu pro řízení výuky. LMS Moodle se neustále vyvíjí a přizpůsobuje potřebám vzdělávacích institucí a studentů.

Acknowledgements

Tento výzkum byl financován z prostředků Interní grantové agentury Vysoké školy ekonomické v Praze jako projekt č. F1/9/2022, „Problematika distančního vzdělávání v kontextu středoškolského odborného vzdělávání“ a je zpracován s podporou výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE v Praze v rámci institucionální podpory vědy VŠE IP100040.

References

- [1] GAMAGE, S.H.P.W., AYRES, J.R., BEHREND, M.B. (2022). A Systematic Review on Trends in Using Moodle for Teaching and Learning. *International Journal of STEM Education*. Vol. 9, No. 1, nečíslováno. DOI: 10.1186/s40594-021-00323-x.
- [2] PERAIĆ, I., GRUBIŠIĆ, A. (2022). Development and Evaluation of a Learning Analytics Dashboard for Moodle Learning Management System [online]. HCI International 2022 - Late Breaking Papers. Interaction in New Media, Learning and Games: 24th International Conference on Human-Computer Interaction, HCII 2022, Virtual Event, June 26–July 1, 2022 [cit. 2023-11-16]. Dostupné z WWW: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-22131-6_30>
- [3] *Moodle Documentation* [online]. 2023 [cit. 2023-11-16]. Dostupný z WWW: <https://docs.moodle.org/403/en/Main_page>.
- [4] *Moodle VŠPJ* [online]. 2023 [cit. 2023-11-16]. Dostupný z WWW: <<https://moodle.vspj.cz/login/index.php>>.

Authors

Ing. Kateřina Berková, Ph.D. - Vysoká škola ekonomická v Praze - katerina.berkova@vse.cz

Online escape games for teaching chemistry

Lucia Boldišová - Fakulta prírodných vied a informatiky UKF v Nitre

Boglárka Borovicza - Pedagogická fakulty UJS, Komárno

Abstract

Online escape games are an opportunity to increase the motivation of students to work actively in Chemistry lessons. This approach combines the interest of students in playing computer games with a useful activity - learning. The contribution deals with the use of online escape games in the process of teaching Chemistry in primary schools and gymnasiums with eight years of study. Here is a demonstration of the activity and a presentation of the pedagogical experience with the implementation of escape games in the teaching process of Chemistry at the primary school, connected with the determination of the student's attitudes towards the activity.

Keywords

Online escape room. Education. Chemistry

Introduction

Edukačný proces v súčasnosti je zameraný na zvyšovanie aktivity a tvorivosti žiaka. Pre pedagóga je často ťažké nájsť vhodné vzdelávacie aktivity, ktoré by dostatočne oslovili žiakov. Je potrebné sklbiť ich záujmy so vzdelávaním v danom vyučovacom predmete, napríklad s hraním počítačových hier [1].

Úniková hra, úniková miestnosť, Escape room, Ecsape game, Exit game, Puzzle game, všetky tieto pojmy označujú hru, ktorej cieľom je postupné riešenie úloh a hlavolamov s cieľom dostať sa z miestnosti [2]. Únikové miestnosti sa tešia obľube po celom svete. Okrem reálne existujúcich miestností sa v posledných rokoch začal aj rozmach únikových virtuálnych miestností.

Obdobie pandémie Covid-19 bolo pre učiteľov veľmi náročným obdobím, všetci sme museli nájsť spôsob, ako našu prácu presunúť aj do online priestoru. Hľadať spôsoby, ako žiakom odovzdať poznatky na diaľku zaujímavým spôsobom, motivovať žiakov aby nestratili záujem vzdelávať sa.

Online únikové hry predstavujú spôsob, ako u žiakov prepojiť ich záľubu v hraní hier s niečím konštruktívnym, čiže sklbiť zábavu a učenie sa.

Vzdelávaciu únikovú hru možno definovať ako vzdelávaciu metódu, v rámci ktorej sa žiaci hravým spôsobom podieľajú na aktivitách, za účelom získavania znalostí alebo rozvoja zručností riešením hádaniek spojených s jednoznačnými učebnými cieľmi v obmedzenom čase [3].

Main part

K využívaniu online únikových hier na vyučovacích hodinách je nutné disponovať potrebným množstvom zariadení – počítače, tablety, smartfóny s Google účtom a stabilným internetovým pripojením. Realizáciu hier je možno vykonávať s rôznymi alternatívami: využívať ich k samostatnej práci žiakov, práci vo dvojiciach alebo skupinách. Ak sa učiteľ

rozhodne, je možné hru poňať aj ako súťaž tímov, podmienky si môže upravovať učiteľ podľa aktuálnych potrieb danej triedy a podmienok v pracovnom prostredí, či typom vyučovacej hodiny.

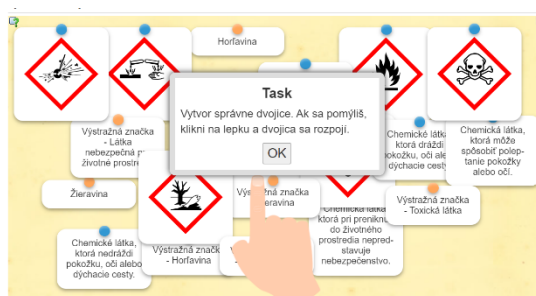
Tvorba online únikovej hry je náročná, vyžaduje si primeranú časovú náročnosť, odborné aj pokročilé počítačové znalosti. K vytvoreniu prezentovanej online únikovej hry sme využili prezentácie v prostredí Google, webové lokality Google, aplikáciu LearningApps.org a virtuálnu nástenku Padlet [4], [5].

Online úniková hra predstavuje súbor rôzne náročných učebných úloh. Vytvorená hra je zameraná na učivo siedmeho ročníka z predmetu chémia, tematický celok: Pozorovanie vlastností látok. Žiak sa nachádza vo virtuálnej učebni chémie (Obrázok 1) a jeho úlohou je postupne riešiť úlohy zamerané na zopakovanie a upevnenie vedomostí z daného tematického celku.

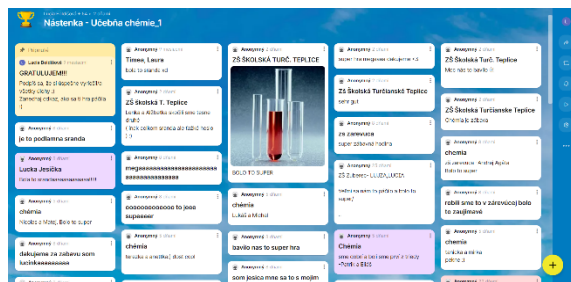
Obrázok 1 Hlavná stránka hry - učebňa chémie
(Boldišová, 2023)

Hra obsahuje päť typovo rôznych interaktívnych úloh, vytvorených aj v online priestore, ako sú napríklad hľadanie párov rôznych pojmov patriacich k sebe (Obrázok 2), tajnička, pexeso, skupinové puzzle a iné. Na ich tvorbu bola využívaná webová stránka www.learningapps.org.

Obrázok 2 Ukážka úlohy
(Boldišová, 2023)

Postupne žiak rieši všetky úlohy a po vyriešení všetkých zadaní získa heslo k odomknutiu dverí a virtuálne opúšťa učebňu. Následne, po opustení učebne sú žiaci presmerovaní na virtuálnu nástenku Padlet (Obrázok 3), kde môžu zanechať odkaz, respektíve svoje postrehy, nápady a pod. [4].

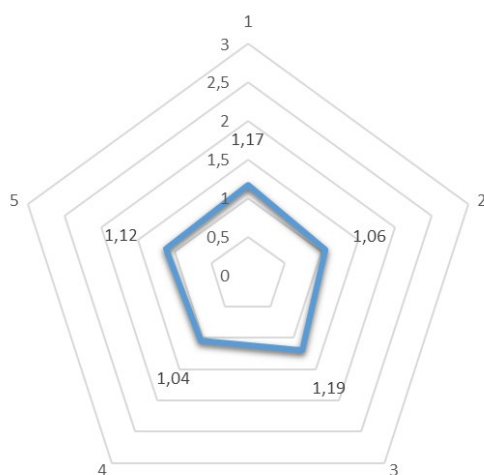

Obrázok 3 Nástenka Padlet
(Boldišová, 2023)

Prezentovanú hru sme pilotne implementovali do vyučovacieho procesu na niekoľkých slovenských školách v Nitrianskom kraji. Vyskúšalo si ju 72 žiakov siedmych ročníkov. Po realizácii aktivity sme s nimi absolvovali krátke interview, ktoré obsahovalo 5 položiek, ktoré hodnotili číselne od 1 do 5 podobne ako v škole, čiže 1, bola najlepšie hodnotenie a 5 najhoršie. Konkrétne to bolo týchto 5 položiek:

- Online úniková hra sa mi páčila.
- Myslím si, že úniková hra je zaujímavý spôsob opakovania vedomostí.
- Mám pocit, že som si zopakoval a utvrdil svoje vedomosti.
- Na vyučovacích hodinách by som únikové hry privítal častejšie.
- Používanie únikových hier na hodinách chémie by zvýšilo môj záujem o vyučovací predmet.

Výsledky pilotného overenia boli veľmi pozitívne (Graf 1). Všetky položky boli hodnotené do priemeru 1,5. Najpozitívnejšie dopadol výrok 4, ktorý dosiahol priemer 1,04. Najnižšiu hodnotu mal výrok 3, kde žiaci hodnotili mieru zopakovania a utvrdenia získaných vedomostí.

Graf 1 Výsledky krátkeho interview
(Boldišová, Borovicza 2023)

Conclusion

Online únikové hry vo vyučovaní chémie predstavujú niečo nové a zaujímavé pre žiakov aj pre učiteľov. V súčasnej dobe sme vytvorili niekoľko hier, ktoré by sme chceli distribuovať na základné školy. Za týmto účelom sme oslovili viacerých učiteľov chémie. Učitelia prejavili veľký záujem o otestovanie vytvorených online únikových hier o čom svedčí, že ich máme viac ako tridsať zapojených a ochotných so svojimi žiakmi hry absolvovať. Online únikové hry môžu byť zaujímavým a moderným spôsobom upevňovania a systematizácie poznatkov žiakov z chémie.

References

- [1] SZARKA, K. & BRESTENSKÁ, B. On-line Wall in Education and It's Aspects in Learning Management and Assessment Process. In: *21st Multimedia in Education Conference and 2nd ICT in Education Conference*. Subotica: Univerzitet u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku, 2015, p. 155-159, ISBN 978-86-87095-54-0.
- [2] NICHOLSON, S. Peeking behind the locked door: A survey of escape room facilities [online]. 2015. Dostupné z: <http://scottnicholson.com/pubs/erfacwhite.pdf>
- [3] FOTARIS, P., MASTORAS, T. Escape Rooms for Larning A Systematic Review [online]. In *Proceedings of the European Conference on Games Based Learning*, 2019., pp. 235-243. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/336374954_Escape_Rooms_for_Learning_A_Systematic_Review
- [4] SZARKA, K, BRESTENSKÁ, B. & PUSKÁS, A. Didactical Aspects of Virtual Wall in Education. *Education & Science Without Borders*. Vol. 7, no. 14,2016, pp. 75-79. ISSN 1804-2473.
- [5] SZARKA, K. Web-based aplikácie ako nástroje hodnotenia v príprave budúcich učiteľov. In: *Inovácie v pregraduálnej príprave učiteľov s využitím webových aplikácií*. Szarka K. (Ed.) Komárom: Kompress, 2018, p. 113-130. ISBN 978-615-00-2597-1.

Authors

Mgr. Lucia Boldišová - Fakulta prírodných vied a informatiky UKF v Nitre - luc.boldisova@gmail.com

Mgr. Boglárka Borovicza - Pedagogická fakulty UJS, Komárno - boroviczab@ujssk

Data journalism in Georgia

Eliso Chapidze - Grigol Robakidze University

Abstract

Data journalism is a new direction of journalism, which is the firstborn of the development of digital technologies. With its essence and depth, as well as the fact that it requires a considerable amount of time and resources from the journalist, it is close to investigative journalism, and sometimes it is an auxiliary method. Data journalism is poorly developed in Georgia. This is caused by several factors. Editorial offices still do not have enough time, financial resources and journalists - skills to create a story based on databases. So far, only a few syllabi in universities include the teaching of data journalism as a digital technology. Even in Usa and Eu data journalism has about 10 years history, so, it is not surprising that journalists in Georgia do not yet possess sufficient habits and mathematical skills in terms of data journalism. As for the automatic generation of news, we know this only on the example of the Guardian and the New York Times.

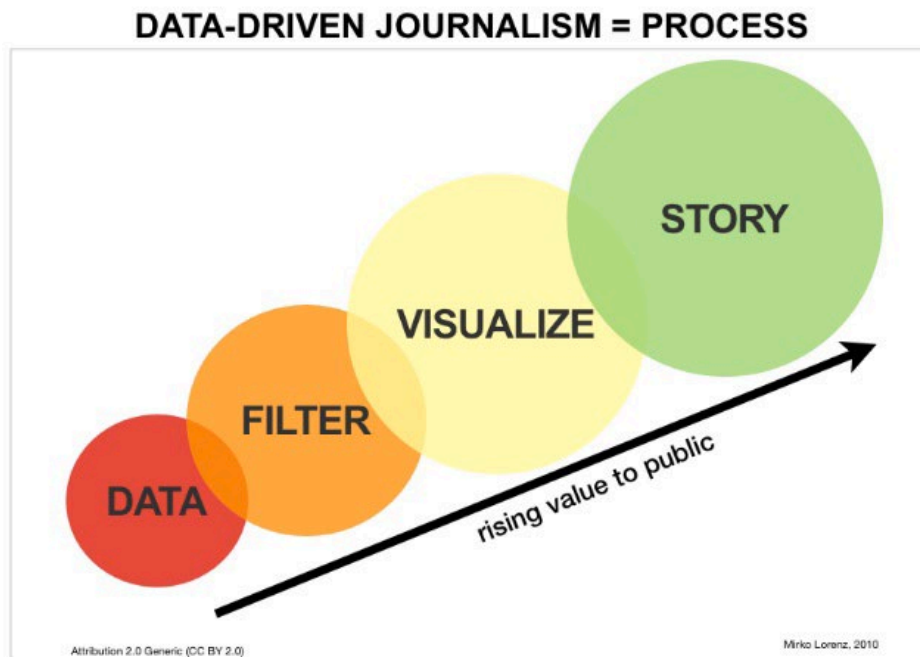
In itself, data journalism is an interdisciplinary subject and a way of delivering news to an audience based on the knowledge of digital technologies, which must be understood and communicated easily.

Keywords:

Databases, data journalism, digital transformation, public information, visualizations.

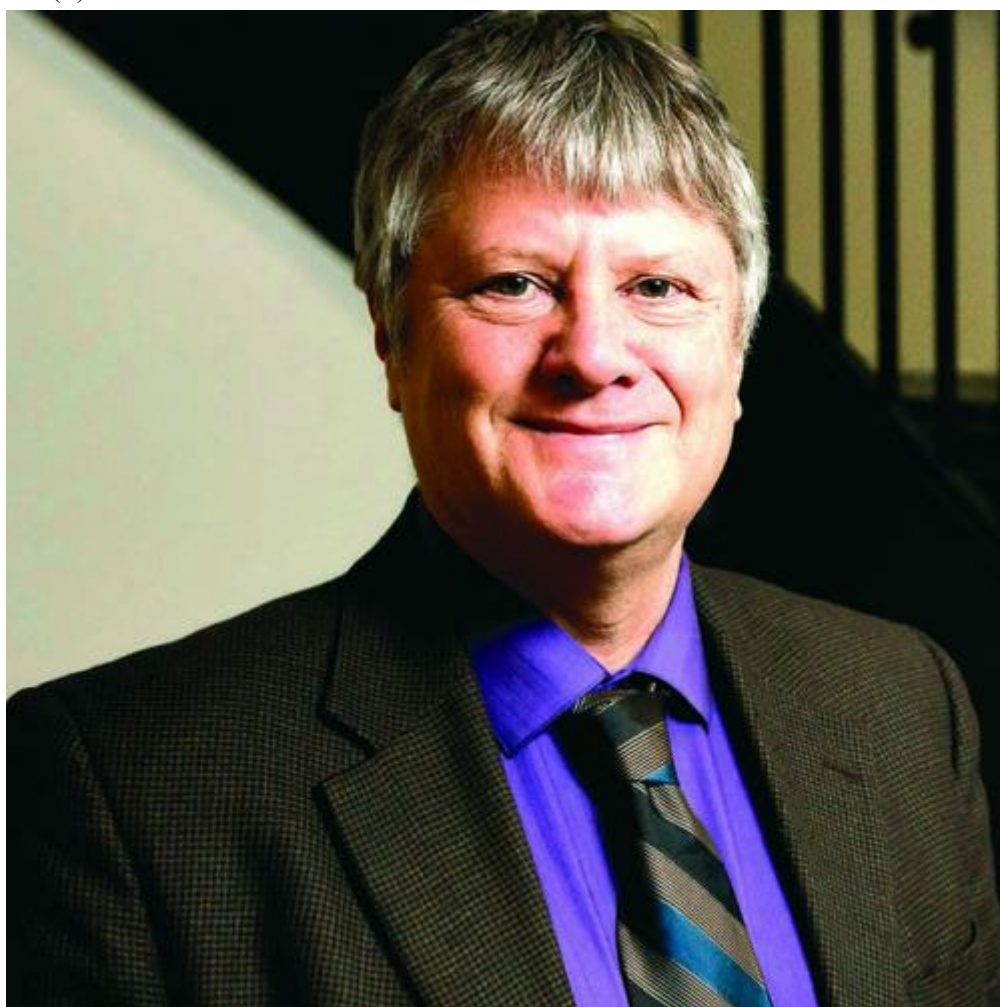
Introduction

What is data journalism and why we need it

https://en.wikipedia.org/wiki/Data_journalism#/media/File:Data_driven_journalism_process.jpg

“The resource centers at Investigative Reporters and Editors (IRE) have thousands of data stories indexed at its website, and the Global Investigative Journalism Network keeps track of international stories. Many of those stories at IRE, both US and international, have been entered into the IRE awards contest which requires journalists to fill detailed contest forms that explain how they did the story, what databases and documents they used, and what challenges they faced. A database is a mirror of reality, but a mirror always has flaws. Reporter or journalism student need to know how flawed the mirror is and how distorted the image. Some journalists use databases only for long projects, reporter or journalism student I should try to integrate their use into stories on the beat and on the deadline. In the 1980s and early 1990s, most databases came from mainframe computer tapes”, – writes Brant Houston. (1)

When numbers and percentages tell you the story, when documents scream about violations, that's data journalism. And without knowing it, how to use the websites about tenders and public purchases, You cannot explain where budget money is wasted, whether its distribution is fair or not.

“Veglis and Bratsas defined data journalism as "the process of extracting useful information from data, writing articles based on the information, and embedding visualizations (interacting in some cases) in the articles that help readers understand the significance of the story or allow them to pinpoint data that relate to them”. (2)

„A few years ago, I probably would have said that data journalism is the future of journalism, but now I say that data journalism is the present. All major publications in the world have

already established data journalism as a separate department and have specially trained employees in this direction," says the Forbes journalist. (3)

Why we need data journalism

"For example, the BBC's interactive data project allows people to see how budget changes will affect their lives specifically. The reader enters information about his income and some demographic data into a special form, after which the form calculates whether the new budget will have a positive or negative effect on his pocket".(4)

Paul Bradshaw, consultant journalist for the BBC's data direction and head of the University of Birmingham's data journalism master's course, was few years ago speaker at DataFest Tbilisi. DataFest Tbilisi is an annual festival that focuses entirely on data and brings together specialists from various fields working with data: data scientists, designers, analysts, businessmen, activists. Data journalism is also one of the directions of this conference. Journalists and journalism students were given the opportunity to learn how to find a story in data and choose an angle.

Main part

How developed is data journalism in Georgia

We interviewed 30 media professionals in Georgia to find out how often they use databases to prepare journalistic work. It turned out that 70 percent of them can't work in Excel and Google Sheet at all, Various tools like OpenRefine (open source), Data Wrangler and Google Spreadsheets. , allow uploading, extracting or formatting data.

and they think that obtaining and processing information from websites is mainly the work of investigative journalists.

Data journalism as a method of investigative journalism

Investigative journalism is nothing, but the storytelling to the audience of the secret news hidden from society. Nevertheless, to become an excellent journalist and get access to more information, it becomes more essential to use digital technologies social networks, and analysis of data, which means less surveillance and use of anonymous sources. Just like human life, the situation in investigative journalism changed dramatically after the Watergate scandal. Now we are getting information about systemic crime from closed files and databases that from face-to-face interviews. Only the content has not changed.

Society still needs brave and fair people who will expose the facts of their deception and appropriation of resources, often at the expense of their own well-being. Society needs people who will play the role of the watchdog in the country. The purpose of the present essay is to show how the role of interpretive journalism has increased in investigative journalism, although sources and activists can provide much information to media representatives.

A bit about the history

Wikipedia: "Investigative reporter Bill Dedman of The Atlanta Journal-Constitution won a Pulitzer Prize in 1989 for The Color of Money, his 1988 series of stories using CAR techniques to analyze racial discrimination by banks and other mortgage lenders in middle-income black neighborhoods. The National Institute for Computer Assisted Reporting (NICAR) was formed at the Missouri School of Journalism in collaboration with the Investigative Reporters and Editors (IRE). The first conference dedicated to CAR was organized by NICAR in conjunction with James Brown at Indiana University and held in

1990. The NICAR conferences have been held annually since and is now the single largest gathering of data journalists.

Although data journalism has been used informally by practitioners of computer-assisted reporting for decades, the first recorded use by a major news organization is The Guardian, which launched its Datablog in March 2009. And although the paternity of the term is disputed, it is widely used since Wikileaks' Afghan War documents leak in July, 2010”(5). In 2011, IREX-Georgia consultant in investigative journalism, Brant Houston, conducted training in Georgia for journalists. He taught journalists how to use digital databases and social media as well as the usage of statistical data and numbers and investigative journalism methodologies. 12 (twelve) years have passed since then, and as an investigative journalist and teacher, I see more and more dramatic changes in the field.

It should be underlined that as more time passes, it becomes more difficult for independent journalists to find time and financial resources to conduct an investigation, Apart from commentaries, have to spend more time in databases to find information. In this regard, as a teacher of investigative journalism, it is crucial for public organizations to post as much public information as possible on their websites. In this case, it will be easier to appreciate the well-function of the public organs.

Materials published and broadcasted by the media in the pas (kept in archive) are invaluable primary and secondary sources for investigative journalism, especially when it comes to interpretive investigative journalism.

Interpretive journalistic investigation, as it is known, may be entirely built on well-known facts to which the journalist and the analyst give different interpretations. In other words, the journalist in this case has a role of Miss Marple and Hercule Poirot.

Romanian journalist Paul Radu, who was also a DataFest Online speaker, uses data journalism for investigative purposes. He has founded an organization that tracks organized crime and corruption based on that data. For them, data analysis is what not only helps to detect crime and corruption, but is also a tool that his group uses to predict and prevent future crimes. Paul points out that data is meaningless without context, therefore, along with the skills to process and analyze it, it is important to have a good understanding of the "big picture" - the context within which the result is a significant result. According to him, data journalism helps you detect crime before it happens.

To be very short, I can say, that data journalism has 5 very important steps: 1. Finding the data, wich is very possible in Georgia, because from year 2000 we have administrative code, wich says, that every official data must be offen and published, (exception is state secret and personal data). Second step is cleaning data, 3-rd step - *Visualizing data so, that everybody can understood, what does it means.* And 4 - *Publishing data story.*

Conclusions

Following the development of digital technologies, the role of data journalism in Georgian journalism is increasing. The modern reader is no longer satisfied with only answering questions about what, where, and when. More and more often, he wonders why. Why this or that event is happening. This can be explained best by information based on data.

Our main findings are as follows - data journalism is closest to investigative journalism.

Second - the media environment in Georgia is quite free and diverse, however, collecting data and processing them in such a way that the journalist gets answers to his own and the public's questions requires time and qualifications.

In this regard, the organization of computer programs and technology trainings for low-income media outlets would be a really important thing.

Now, when Georgia is so persistently moving towards the European Union, sharing the experience of the Czech Republic with Georgian journalists and organizing trainings to share the experience of working with databases would undoubtedly be very useful.

References

- [1] Data for Journalists - Practical Guide for Computer-Assisted Reporting
- [2] By Brant Houston, Published December 13, 2018 by Routledge,
- [3] *Veglis, Andreas; Bratsas, Charalampos (1 June 2017). "Reporters in the age of data journalism". Journal of Applied Journalism & Media Studies.*
- [4] <https://forbes.ge/monatsemtha-zhurnalistika-sikethe-romelzets-jer-uars-vambobth/?fbclid=IwAR2POBokvCgvVq7y6UJcgRFAUn9oNjJ0mjAuBCVXFuCrhPLsRCqLnsUTWB8>
- [5] https://www.marketer.ge/data-journalism-datafest-online/?fbclid=IwAR1m7QS3f9AA1Urp66TY9NE4RM4l-qawA1YI7IVO8oV_6qjt4sjaS0ebHi0
- [6] https://en.wikipedia.org/wiki/Data_journalism

Authors

Assoc. prof. Eliso Chapidze - Grigol Robakidze University - eliso.chapidze@gruni.edu.ge

Frequent problematic aspects within presentations of students' business plans 2023

Lenka Holečková - Vysoká škola ekonomická v Praze

Abstract

Creating a business plan could be undoubtedly a very interesting challenge for many students. Processing of their own business idea and covering all the necessary aspects offers them an useful insight into the business. The integral part and also the most frequent reason of business plan is its subsequent presentation. However, this task could be very challenging. The paper is focused on frequent problems that can occur during presentation of students' business plans and possibilities to avoid them.

Keywords

Business Plan, Students, Mistakes, Presentation.

Introduction

Sestavení podnikatelského plánu je pro mnohé kreativní a nápadité studenty zajímavou a inspirativní aktivitou, která jim pomáhá promyslet hlavní aspekty související s nelehkým úkolem začít podnikat. I pokud již mají vlastní podnikatelský nápad či myšlenku týkající se konkrétní oblasti, v níž by bylo účelné podnikat, mnohdy teprve při jejich podrobnějším sepsání a komplexnějším přístupu zjišťují případné nedostatky či identifikují aspekty, na které je třeba se podrobněji zaměřit.

Studenti přitom mohou svou myšlenku promítnout do mnoha podob. Jednou z možných forem podnikatelského plánu je Elevator Pitch, tedy pouhá ústní prezentace podnikatelského nápadu. Dále se nabízí například podoba Executive Summary nebo Lean Canvas či Business Model Canvas. Každá forma je vhodná pro jinou příležitost.

Elevator Pitch neboli výtahová prezentace je zaměřena na „prodej“ podnikatelského nápadu během několika málo minut. Cílem této ústní prezentace je zejména zaujmout potenciálního investora a vzbudit jeho zájem o celý projekt (Businessinfo, 2023). Jeho název je odvozen od krátké cesty výtahem výškové budovy, během které má podnikatel omezený čas sdělit své myšlenky či nápady jiné osobě. Je třeba se zaměřit především na představení produktu či služby, řešeného problému, konkurenčních výhod daného řešení, charakteristiky trhu, zákazníků. Určitě je třeba taktéž specifikovat potřebné prostředky a přínosy pro investora.

Executive Summary neboli zkrácená forma podnikatelského plánu bývá zpracována již v písemné podobě a svým rozsahem nepřekračuje obvykle jednu až dvě strany A4. Je oblíbená zejména kvůli své přehlednosti. Obsahuje stručný přehled o nejdůležitějších bodech podnikatelského záměru. Jedná se tedy de facto o již zmíněnou ústní prezentaci v písemné podobě. Pokud shrnutí nezaujme, snižuje se pravděpodobnost úspěšnosti plánu.

Zkrácený podnikatelský plán je již mnohem komplexnějším dokumentem. Obsahuje více informací o podnikatelském nápadu, ale nejde zcela do hloubky, a to obvykle proto, aby se k podstatným informacím nedostal nikdo nepovoláný (Businessinfo, 2023).

V posledním období je studenty oblíbená i forma Business Model Canvas či Lean Canvas (Canvanizer, 2019). Princip Business Model Canvas spočívá v jasném a stručném sepsání všech zásadních informací do připraveného schématu s devíti klíčovými oblastmi, tedy na

jeden list papíru (Business Model Generation, 2013). To zvyšuje celkovou přehlednost nápadu a zaručuje, že investoři a další čtenáři se v něm dokáží rychle zorientovat. Model Lean Canvas je určitou modifikací předchozího zmíněného modelu, jehož základním cílem je zachycení těch nejvíce nejistých a riskantních oblastí, které bývají nejčastějším důvodem neúspěchu nových podniků (Maurya, 2012).

Ať je již podnikatelský plán zpracován ve kterékoli ze zmíněných podob, dovednost účinně představit svou myšlenku a „prodat“ svůj nápad je základním předpokladem úspěchu. Nutné je nastínění plánu i dalším subjektům, ať se již jedná o spolupracovníky, zaměstnance, potenciální zákazníky, případně banky či investory. Zejména u dvou naposledy zmíněných subjektů je klíčová přesvědčivost a reálnost podnikatelského záměru. Prezentace obecně má obvykle za úkol posluchače pobavit, informovat, přesvědčit nebo motivovat (Plamínek, 2012). U podnikatelského plánu hraje velmi významnou roli právě přesvědčivost samotného projevu a předkládání vhodných argumentů, které jsou podloženy mimo jiné analýzou trhu, rozbohem finanční situace při založení podniku a taktéž finančním výhledem do budoucna.

Hlavním cílem příspěvku je poukázat na často se vyskytující chyby při prezentování podnikatelského plánu studenty a možnosti, jak jim lze v budoucnu předcházet.

Main part

Tato část příspěvku je zaměřena na zkušenosti týkající se prezentace podnikatelského plánu studenty v rámci kurzu prezentačních a komunikačních dovedností. Daný kurz se konal na soukromé vysoké škole ekonomického zaměření sídlící na Praze 5 v květnu a červnu roku 2023. Byl organizován v rámci pěti setkání po tříhodinových blocích. Jedním z výstupů předmětu bylo mimo jiné právě vytvořit podnikatelský záměr a představit jej následně ostatním.

Kurz prezentačních a komunikačních dovedností byl přitom určen především pro studenty bakalářského stupně studia. Navštěvovalo jej celkem 25 studentů, z toho 14 žen a 11 mužů. Během úvodních seminářů byly studentům nastíněny klíčové informace spojené s tvorbou podnikatelského záměru, informace o jednotlivých formách podnikatelského plánu, a to včetně praktických příkladů. Kurz byl zaměřen také na prezentační dovednosti, tedy schopnost účinného představení vlastních myšlenek.

Studenti měli za úkol sestavit svůj vlastní podnikatelský záměr a následně, na posledních dvou seminářích, jej odprezentovat. V průběhu seminářů mohli konzultovat problematické aspekty spojené s tvorbou plánu, ale i s jeho budoucí prezentací. Na tu měl každý ze studentů vymezených 5 minut času. Podnikatelský plán mohl být odprezentován v jakékoli podobě, například ve formě Executive Summary, ale bylo možné se zaměřit i na Lean Canvas či Business Model Canvas.

Dále jsou představeny často se vyskytující problematické aspekty, které při prezentaci podnikatelského záměru studenty v rámci uvedeného kurzu nastaly.

Při prezentování především velmi často nastávaly problémy s dodržením času. Pouze pět studentů z celkového počtu bylo schopno představit svou myšlenku ve stanoveném limitu pěti minut. U dalších studentů se objevovalo zdržení již u představení samotného nápadu, a to včetně (v danou chvíli) mnohdy nadbytečných detailů. Scházely pak čas na prezentaci konkurenční výhody a hlavní argumenty, které úspěšnost dané myšlenky a možnou budoucí strategii měly podpořit - například podrobnější finanční plán, ale taktéž SWOT analýza a další rozbor.

Dalším problematickým aspektem byla malá přehlednost prezentovaného podnikatelského záměru. Obvykle nebyla dodržena doporučená struktura a jednotlivé body byly nastíněny v náhodném pořadí. Často zcela scházelo představení některých klíčových částí plánu.

Problematickým aspektem byla taktéž častá absentující přesvědčivost prezentujících studentů. Ta souvisela obvykle s předchozími body, tedy chybějícím odůvodněním reálnosti a realizovatelnosti podnikatelského záměru. Studenti taktéž v krátkém rozboru projevu přiznávali, že jejich projev nebyl přesvědčivý z důvodu, že pro svůj prvotní podnikatelský nápad během jeho tvorby ztratila nadšení a důvěru.

V neposlední řadě lze zmínit trému, která celkový výkon ztěžovala. Tu přiznala velká část účastníků kurzu a všechny prezentující studentky. Dvě z nich měly přitom problém vůbec začít prezentovat – obě jej překonaly, ale ztížilo jim to samotný následný výkon a ubralo čas na představení záměru.

K překonání uvedených potíží může posloužit několik tipů, které v rámci daného kurzu budou se studenty v budoucnu využívány. Co se týče nedodržení času, napomoci může právě Elevator Pitch, který je soustředěn na klíčové body. Účelné může být si je nejprve sepsat ve formě Executive Summary, z níž lze při prezentaci vycházet. Uvedený problém pomůže vyřešit i nastínění schématu Lean Canvas či Business Model Canvas, k jejichž jednotlivým aspektům lze v rámci prezentace krátce pohovořit.

K překonání trémy a stresu pak může pomoci nejvíce příprava a vyzkoušení si projevu předem, ale taktéž například vhodné dýchání, relaxace před prezentací, zdůraznění klíčových bodů v textu, soustředění se zejména na předávané informace, nikoli na publikum, pozitivní myšlení již při přípravě projevu, sepsání negativních myšlenek a další (Toastmasters International, 2022).

Uvedené tipy budou využity zejména při dalším běhu kurzu a nemají posloužit jako univerzální návod, ale mohou být při prezentování podobných výstupů nápomocné.

Conclusion

Příspěvek se zaměřil na vybrané problematické aspekty, které se mohou vyskytnout při prezentaci podnikatelského plánu studenty. Samotný podnikatelský záměr má primárně posloužit k představení vlastní přesvědčivé podnikatelské myšlenky a je účelné jej zejména vhodně a logicky strukturovat a zaměřit se i na schopnost v krátké době předat ty nejdůležitější informace podložené potřebnými argumenty. Ani v krátké prezentaci by neměla chybět zmínka o finančním zabezpečení projektu, klíčových zákaznících, konkurenční výhodě, strategii do budoucna. Napomoci studentům může zejména některá z vybraných zkrácených podob podnikatelského plánu, jako je Elevator Pitch, Executive Summary, Lean Canvas či Business Model Canvas.

Vyzkoušení si tvorby podnikatelského plánu nanečisto a jeho prezentace může být přitom pro studenty velmi účinným zamyšlením nad podnikatelským prostředím a všemi souvisejícími aspekty, které jim v praxi mohou být velmi užitečné.

Acknowledgements

Příspěvek je zpracován s podporou výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE v Praze v rámci institucionální podpory vědy VŠE IP100040.

References

- [1] Businessinfo. *Návody, co obsahuje podnikatelský plán*. [online]. 2023 [cit. 2023-10-01]. Dostupný z WWW: <<https://www.businessinfo.cz/navody/co-obsahuje-podnikatelsky-plan-elev-pitch>>.
- [2] Business Model Generation [online]. 2013 [cit. 2019-18-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessmodelgeneration.com>>.
- [3] Canvanizer [online]. 2019 [cit. 2019-20-11]. Dostupné z WWW: <<https://canvanizer.com/how-to-use/business-model-canvas-vs-lean-canvas>>.
- [4] EQEngineered. *Why use lean vs Business Model Canvas* [online]. 2023 [cit. 2023-10-01]. Dostupný z WWW: <<https://www.eqengineered.com/insights/why-use-lean-vs-business-model-canvas>>.
- [5] PLAMÍNEK, J. (2008). *Komunikace a prezentace. Umění mluvit, slyšet a rozumět*. 2., doplněné vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4484-1.
- [6] Toastmasters International. *Managing your fear* [online]. 2022 [cit. 2022-09-10]. Dostupný z WWW: <<https://www.toastmasters.org/Resources/Video-Library/managing-your-fear>>.

Authors

Ing. Lenka Holečková, Ph.D. - Vysoká škola ekonomická v Praze - lenka.holeckova@vse.cz

Where will you lead us, AI?

Jan Chromý - Media4u Magazine

Rozmarína Dubovská - Grigol Robakidze University Tbilisi

Abstract

Většina lidí si v lepším případě není jistá, kam lidstvo dovede agresivní rozvoj AI, pokud už rovnou nemluví o zkáze. Existují i lidé, kteří ji nadšeně vítají. Cílem tohoto článku je nastínit vybraná pozitiva a negativa, která rozvoj AI přinese a současně vztyčit varovný prst směrem k neuváženému využívání AI. Článek je založen na definici AI a hlavních směrech jejího využívání, které plánuje Evropská unie.

Introduction

Článek vychází z definice umělé inteligence - Artificial Intelligence (dále jen AI) - je schopnost strojů napodobovat lidské schopnosti, jako je uvažování, učení se, plánování nebo kreativita. Systémy umělé inteligence jsou schopné pracovat samostatně a také měnit a přizpůsobovat své jednání na základě vyhodnocení efektů předchozích akcí (Zpravodajství: Evropský parlament, 2020).

Pokud bychom se měli seriózně zabývat AI, tak přesáhneme možnosti nejen jednoho příspěvku. Proto článek bude působit strohou formou a bude se zabývat pouze základy a významnými problémy.

Využívání AI může být různé. Můžeme začít možnostmi, proti kterým snad nebude někdo cokoli namítat. Např. účinná pomoc při řešení aktuální dopravní situace přeplněných měst prostřednictvím optimalizace spouštění semaforů na základě okamžitého zatížení jednotlivých směrů místo pevného časového nastavení semaforů.

A můžeme skončit tam, kde soudný člověk bude proti. Např. napsání článku na nějaké téma, které se svým účinkem např. u seminárních či diplomových prací rovná plagiátorství, protože předkládající autor to nenapsal, ale sestavila to AI.

V dalším textu pojednáme o vybraných typech AI a možným využíváním v každodenním životě. Jako základ využijeme již zmíněnou definici a článek „Co je umělá inteligence a jak jí využíváme?“, který byl publikován ve Zpravodajství: Evropský parlament dne 4. 9. 2020.

Main part

Typy umělé inteligence:

- softwarová AI – představovaná např. virtuálními asistenty, softwarem pro analýzu obrazu, vyhledávači, systémy rozpoznávání řeči a obličeje atd.
- zabudovaná AI – představovaná roboty, autonomními auty, drony, internetem věcí atd.

Softwarová AI

Se softwarovou AI se setkáváme denně v různých podobách. Uvedeme si vybrané výhody a nevýhody jejího využívání v různých situacích:

- **AI při vyhledávání a komunikaci na Internetu** - vyhledávače se neustále učí z dat, které získávají pomocí vyhodnocování chování lidí při vyhledávání. Získaná data využívají k

tomu, aby uživatelům poskytly odpovídající výsledky vyhledávání. Některé problémy ještě dále uvedeme u online obchodování atd. Nejstarší a nejznámější je umístění v pořadí vyhledávače podle přístupů ke konkrétním webům. S tím samozřejmě souvisí i marketingové aktivity firmy se svými širokými možnostmi.

Důležitá je pro uživatele Internetu rovněž kvalita poskytovaných informací, která je nezřídka na žalostné úrovni a to i např. v důležitém segmentu hotelnictví a cestovního ruchu (J. Chromý, L. Turnerová, E. Ottová, 2019). Kvalita počítačové podpory při výpočtech na webech také bývá rozdílná, a to dokonce na webech v oblasti působení jednoho velmi známého franchisového řetězce (J. Chromý, 2017).

Zajímavé je hodnocení internetového prostředí J. Čápem a J. Marešem (2001, s. 286), kteří se zabývají výhodami a současně jednou z významných nevýhod. Udávají, že umožněná celosvětová komunikace lidí celého světa zprostředkovává mimo jiné pozitivní sociální komunikaci v nemocnicích, postižených atd. (motivuje všechny k učení jazykům, učí je překonávat kulturní stereotypy apod.). Jako problém vidí, že jde o komunikaci pozměněnou, ochuzenou o mnoho odstínů metakomunikace, kterou jinak umožňuje osobní styk, a účinky je nutné trvale sledovat.

Problematikou využívání počítačového prostředí při výuce se široce zabýval R. Drtina, který uvedl zásadní související problémy (R. Drtina, 2011).

Významné hodnocení přinesl M. Spitzer v publikaci Digitální demence (M. Spitzer, 2014). Zabývá se poruchami v poznávání a snížením mentálních schopností, které způsobuje dlouhodobá závislost na digitálních médiích (počítačích, chytrých mobilních telefonech, tabletech apod.). Jde např. o poruchy soustředění pozornosti, závady samostatného myšlení nebo o postupnou ztrátu každodenních vzorců chování a schopnosti zapamatovat si některé důležité detaily používané v běžném životě.

- ***nakupování online, optimalizace produktů, plánování zásob a marketing*** – AI je při nakupování v e-shopech využívána k poskytování personalizovaných doporučení, které jsou generovány našimi předchozími vyhledávanými nebo nákupy. Tedy pro jednoduchost si představme primitivní nákup zahradnických vidlí. Prohlédneme si několik webů a hledáme kvalitní a levné zahradnické vidle. Každý čtenář si asi představí, co mu v prohlížeči naběhne při dalším spuštění prohlížeče, kdy bude shánět např. noční košili... Určité ochrany se praxi setkáme hned při každém přístupu na webovou stránku, kdy jsme naprosto trvale dotazováni na nastavení soukromí. Pokud si představíme portál Seznam, tak nestačí odmítnout jednou, ale musíme téměř při každém odkliknutí kterékoliv podstránky portálu. Předpokládám, že by to tak mohlo být i po vyjádření souhlasu (jde o jiné webové stránky, které nemusí být součástí prohlíženého portálu). Opačně ale AI zatím take nepomáhá. Pokud např. zadáme „malíř pokojů Litoměřice“, tak zjistíme většinu malířů z jiného města i z opačné strany republiky. Google Analytics svým uživatelům umožňuje získávat statistická data o uživatelích svého webu. Prakticky každý uživatel Google Analytics může sledovat nejen aktuální a historickou návštěvnost, ale i chování a vlastnosti návštěvníků. Poz. - Vybavení Afričanů, resp. migrantů mobilními telefony a jejich kvalitou, jsme kdysi (v době zatím největší migrační krize) analyzovali na základě řádově statisíců údajů získaných z jejich přístupů na web jedné s námi spolupracující firmy (J. Chromý, D. Lanská, P. Čech, 2017). Praktické využívání Google Analytics při chodu časopisu Media4u Magazine je popsáno v článku „Using Google Analytics for Strategic Decision-Making in Marketing“ (J. Chromý, Š. Chalupa, P. Čech, 2019). Jiný praktický příklad ze života - Vzpomínám, že jsem kdysi šokoval kolegu, kterému jsem do telefonu říkal, kdy a kde si prohlížel web časopisu, jaký má počítač, připojení, vlastnosti procesoru, nastavené

zobrazení na monitoru apod. Obdobná a patrně mnohem širší je tedy naše stopa, kterou necháme v prostoru na základě prohlížení konkrétního webu.

Dobré firemní softwary to všechno mohou využívat, a přitom mohou pracovat pouze lokálně (bez Google Analytics). Představme si, že při zájmu o daný produkt budeme vyhledávat na různých webech a přitom se na nich postupně proklikávat. Už pouze z počtu přístupů na jednotlivé položky konkrétního webu může daná firma poznat, o co je a o co není zájem, kolik produktů bylo objednáno a v jaké verzi. A podle toho může upravit všechno možné. Počínaje nabídkou produktů, jejich množství ve skladu apod. Podobně firma může přemýšlet, proč veliký počet návštěvníků prohlíželo nějaký produkt, ale pouze málo z nich ho objednalo (cena, kvalita produktu apod. v porovnání s konkurencí). Ještě větší stopu zanecháme při různých registracích a klubových kartách. Opravdu chceme, aby někdo měl konkrétní a velmi přesné údaje o nás i o našich soukromých a intimních věcech???

Z hlediska marketingu je známá služba Google Ads, která inzerentům umožňuje oslovit reklamou potenciální zákazníky v síti Google. Google Ads je jedním z hlavních příjmů Googlu. Na tuto službu navazuje Google AdSense, která poskytuje majitelům webových stránek způsob, jak na svých stránkách zobrazit relevantní reklamy z reklamního systému Google Ads, za což dostávají provize v případě, že návštěvník stránek na reklamu klikne. Např. web prodejce automobilů obsahuje odkaz na web prodejce pneumatik. Pokud bychom na tento odkaz klikli, dostal by provizi Google a podělil by se o ní s majitelem daného webu (prodejcem automobilů), na kterém byl odkaz umístěn. Vše uhradí majitel odkazu, na který je klikáno (prodejce pneumatik).

- **boj proti dezinformacím** - některé aplikace dokážou rozpoznat tzv. fakenews a dezinformace. Sbírají data na sociálních sítích a detekují např. silně afektivně zabarvené výrazy, zároveň jsou schopné identifikovat, které online zdroje je možné považovat za věrohodné. V této oblasti je nutné doporučit zvýšení obezřetnosti. Vůbec není jednoduché posoudit co je pravda a co je věrohodné. Při hodnocení je nutné vycházet z nějakého základu. Kdo ho určí? Např. každá vláda pravděpodobně bude mít na nějakou situaci jiný názor než většina obyvatel. Pokud bude někdo ovládat média, bude určovat, co je pravda?

Podle zákona č. 468/1991 Sb. (§4, odst. 2) jsou dané požadavky na objektivitu (neutralitu) a vyváženost poskytovaných informací. Objektivitu můžeme chápat jako nestrannou ověřitelnost prezentovaných údajů. Předpokládáme přitom, že ověřující dojde k obdobným výsledkům, jako autor. Důležitou roli také hraje nestrannost a vyváženost, která znamená prezentaci údajů z pohledu všech zúčastněných stran tak, aby až samo publikum mohlo posoudit jejich správnost (J. Chromý, 2014). V těchto souvislostech lze vyjádřit určité pochybnosti s dodržováním ze strany mainstreamových masových médií, vč. veřejnoprávních, které by měly být vzorem.

Jiná situace je možný negativní a nežádoucí vliv obsahu mediálního produktu (např. filmu). V takových případech je nutná určitá více či méně přísnější regulace a ochrana publika (J. Chromý, 2014). Ani toto není v médiích dodržováno. Naopak někdy vzniká dojem, že různé deviace by měly být naším vzorem.

- **strojové překlady** - software pro překlady psaného i mluveného textu rovněž využívá AI. Díky tomu můžeme využívat funkce, jako jsou například automatické titulky, automatické překlady cizích webů apod. V současné době se kvalita překladů lepší. Problematický může být zejména překlad jednoho slovíčka, které v jiném jazyce může mít zcela jiný nebo několikerý význam. Nepochybně to je (pokud jsou překlady správné) pozitivní pro málo využívané jazyky, někdy náhodně jednorázově využívané. Celkem

logickou otázkou je využití např. ve firmě, která má zahraniční majitele a pobočky. Nabízí se i otázka, proč ve školách učit jazyky, když na to stačí „chytrá krabička“.

- **kybernetická bezpečnost** - systémy AI mohou pomoci detekovat kybernetické hrozby, případně útoky. Na základě neustálého vyhodnocování dat, rozpoznávání určitých vzorců činnosti a zpětného sledování důsledků činností mohou v kybernetické bezpečnosti významně pomáhat. Působnost AI v této oblasti je nezpochybnitelná. Problematická ale stále je např. oblast určování podezřelých či vyloženě nepřijatelných aktivit, nevyžádanými emaily počínaje.
- **digitální osobní asistenti** – jsou v podstatě softwarové produkty, které působí jako virtuální osobní asistenti. Odpovídají na otázky, poskytují doporučení, nebo pomáhají s organizací každodenních úkolů, které jsou nedílnou součástí našeho života. Některé jsou jednoznačně využitelné a velmi pozitivní. Např. osobní kalendář, který nás nejen upozorní v nastaveném termínu na konání něčeho nebo termín úkolu apod. Většinou dovedou uspořádat i schůzky, vč. pozvání dalších účastníků. Většinou mohou mít údaje provázané mezi počítačem, tabletem a mobilem jedné osoby, případně i větší skupiny, např. sekretariát a vedoucí.

Jiným příkladem může být program pro vedení výživy osoby, který provádí výpočet nutričních hodnot (J. Chromý, 2017). V této oblasti ale bohužel existuje zásadní rozdíl mezi uváděnými nutričními hodnotami a jejich důležitými hodnotami pro člověka. Tento rozdíl vyplývá z různých doporučení a zákonů EU i národních, které navzájem nejsou příliš kompatibilní. Významný je rozdíl mezi doporučenými hodnotami např. chemických prvků pro zdraví člověka a povinností je uvádět. Pokud bychom např. chtěli znát obsah železa v potravíně, v ČR ho nezjistíme, ale v databázi ministerstva zemědělství USA (zkr. USDA) existuje. V ČR to ovšem není možné využít, protože evropské produkty USDA většinou nezná.

Na druhé straně jsou ovšem asistenti, které je lepší vynechat a podle výše uvedeného pravděpodobně podporují neschopnost samostatného rozhodování a vznik demence (M. Spitz, 2014).

- **chytré domácnosti, města a infrastruktura** – na základě získaných dat mohou tzv. inteligentní přístroje, vybavení domácností, měst apod. řídit svůj chod, a případně komunikaci s dalším vybavením řešit také i jeho chod. V domácnostech mohou např. regulovat spotřebu energií a přitom být propojené s uživatelem a zvažovat i jeho požadavky. Např. mohou řešit teplotu v domácnosti podle nastaveného plánu, přitom mohou reagovat na vývoj meteorologických podmínek, nečekané změny a náhlé požadavky uživatele, dokonce i na jeho současnou polohu.

Pro firmy může být výhodné jejich propojení a automatická regulace stavu zásob. Zjednodušeným příkladem je např. propojení pokladny supermarketu s jeho skladem a současně tohoto skladu s dodavatelem. Nákupem u pokladny se sníží stav zásob v prodejně a lze regulovat doplnění regálu. Tím se změní stav zásob ve skladu a zboží může být plně automaticky objednáno s ohledem na dodací podmínky u dodavatele (J. Chromý, 2020).

V rámci měst může být např. regulován provoz a řízení jednotlivých křižovatek tak, aby byly omezeny dopravní zácpy. Podobně lze AI využít pro řízení také ve zcela jiných oblastech. Např. optimalizace řízení průtoků řek v závislosti na meteorologické předpovědi tak, aby byly minimalizované ničivé následky (povodně apod.) nejen na území jednoho státu.

Podobně je možné řešit i další oblasti jakékoliv infrastruktury.

- **osobní a nákladní doprava** – již dnes existují autonomní automobily, které mohou jezdit (řídit) samy podle zadaného cíle. Podobně parkovací automaty. Vozidla mají svojí navigaci, různé senzory, které reagují na různé situace (např. od pípání až po brzdění, pokud automobil zjistí rizikové snížování vzdálenosti od překážky či jiného vozidla. Podobné reakce na vybočení ze směru jízdy). Důraz je vždy nutné dát na zvyšování bezpečnosti.

Logistika nejen nákladní dopravy může být optimalizována podle okamžitých dopravních situací a požadavků na přepravu, což může vést k významným úsporám.

- **medicína, ochrana zdraví, léčení nemocí a chorob** – důležité je najít způsoby, jak pomocí AI analyzovat velké množství zdravotnických dat a objevit způsoby, které by mohly vést k novým objevům v medicíně, nebo jak zlepšit individuální diagnostiku. Na jedné straně to mohou být různé přístroje, které diagnostikují ohrožení zdraví, např. zástava srdce, dechu apod. Jednou z nejjednodušších možností jsou např. náramkové hodinky, které monitorují činnost srdce a způsob pohybu pacienta. Pokud by došlo k něčemu nestandardnímu a problematickému mohou samy provést tísňové volání vč. následné navigace záchranné služby.

Samotné lékařské informace a sledování vývoje medicíny jsou důležité i pro samotné lékaře. Množství důležitých informací pro výuku, které může registrovat jednotlivec, bylo překonáno před orientačně před více než 100 léty. V současnosti lze předpokládat, že už i jednotliví lékaři ve svém oboru nemohou znát všechno a vznikají užší specializace. AI by zde mohlo působit jako určitá podpora, kdy by lékař při diagnostice a volbě léčby mohl postupně vybírat ze všech definovaných příznaků. Tím by postupně dospěl téměř k jistotě diagnostiky. Následně by mohl volit podle definovaných možností postup léčby, opět s ohledem na konkrétního pacienta, dostupné možnosti a kontraindikaci s léky, které danému pacientu předepisuje jiný lékař na léčbu něčeho jiného.

Další důležitou záležitostí je dostupnost všech lékařských vyšetření pro všechny ošetřující lékaře. Zcela zásadně by se tak zvýšila rychlost a správnost vyšetření. Také by odpadly opakované úkony (stejně vyšetření), např. ve zbytečně krátké době opakované EKG, rentgen apod. Odpadlo by rovněž předepisování stejných léků, nebo v horším případě nevhodných léků v souvislosti s již užívanými nebo pro probíhající jinou léčbou. V tomto případě nelze trvat na explicitně vyjádřeném souhlasu pacienta a pouze je nutné zajistit bezpečnost dat a přístup pouze ošetřujícím lékařům.

Další možnou oblastí je diagnostika nemocí na straně běžných obyvatel. Ta by mohla využívat zjednodušenou diagnostiku, kterou jsme popsali u sledování informací lékaři. V primitivních záležitostech by mohla nabízet i samostatná řešení na jednoduché úrovni.

- **výroba** - AI může evropským výrobcům pomoci zefektivnit výrobu a vrátit ji zpět do Evropy. Např. díky možnosti využití robotů ve výrobě, jejich jednoduchého programování prostřednictvím AI. Již dlouho lze optimalizovat chod firem např. systémy ERP, jejich vzájemné provázání systémy SCM či SRM (např. pro dodávky součástí apod.), jejich komunikaci a obchodování se zákazníkem prostřednictvím systémů CRM (J. Chromý, 2020).
- **potravinářství a zemědělství** - AI lze také využít při zajištění udržitelné výroby potravin, minimalizaci používání hnojiv, pesticidů, optimalizaci zavlažování a tím celkově ke snížení dopadu zemědělství na životní prostředí. Např. roboti by mohli odstraňovat plevel namísto používání herbicidů.

Mnoho farem po celé EU již používá umělou inteligenci ke sledování pohybu, teploty a spotřeby krmiva svých zvířat.

Obecně o zavádění AI

V současné době např. Microsoftem nabízené aplikace AI vnímáme pouze jako určitý počátek užívání. Bohužel již ten je diskutabilní a dle našeho názoru problematický. Některé dostupné aplikace jsou krajně nevhodné a svým způsobem nebezpečné pro různé další oblasti.

Příkladem může být napsání článku na dané téma. Již to přinese mnoho problémů právních a např. ve vzdělávání. Pokud takto vzniklý článek někdo použije jako své dílo, dopouští se plagiátu, protože ho nenapsal. V horším případě může takto vzniknout diplomová práce se všemi důsledky. Přitom podobný, byť mnohem jednodušší software existuje již dlouho (2006), např. na webu <http://www.kyblsoft.cz/projevy> a vychází ze cvičení tvorby maker ve Wordu na Fakultě stavební VUTBR, viz. <https://www.fce.vutbr.cz/aiu/vojkuvka.m/6u4/cviceni06.htm>. Nyní je AI obohacen o získávání dat v internetovém prostředí.

Využívání pro komunikaci, např. pro blogy, je zcela zcestné. Majitel blogu zde pouze publikuje cizí názor (být stroje). Nemá vlastní? Proč tedy blog vlastně organizuje? K čemu to může v konečném důsledku vést?

Podobně lze uvažovat o neustálém vnucování prohlížeče MS Edge nejen na PC, ale i v mobilních zařízeních. Windows 11 přináší řadu pozitivních věcí, ale minimálně nešťastné je také vnucování cloudového úložiště OneDrive pro zálohování dat po instalaci MS Windows 11. Pokud jsme počítačově zdatní, nepotřebujeme neustálé snahy o organizování dat na našem osobním počítači a stahování dat z našeho počítače na ve své podstatě veřejně dostupné úložiště OneDrive, byť s ochranou Microsoftu. Pro ochranu dat vystačíme s jiným a výborně hodnoceným Anti... programem (např. Eset), který si např. pro přístup k bankovnímu účtu vytvoří dobře chráněné (i kryptograficky) prostředí. A to už nemluvíme o možnosti blackoutu a s ním souvisejícímu přerušnému přístupu ke svým datům v cloudu, zatímco např. díky svému solárnímu systému můžeme počítač nadále využívat. Před několika léty došlo k výpadku Googlu a hodně lidí se tehdy ocitlo v pracovních i komunikačních problémech.

Conclusion

AI má potenciál dosáhnout zlepšení, zjednodušení, zpřesnění, zrychlení apod. v mnoha oblastech života. Vzhledem k výše uvedenému je ale nutné důsledně uvažovat také o důsledcích jejího zavádění. Již od počátků zavádění AI jsou vidět oblasti, kde je užívání AI nejen problematické, ale také nevhodné pro samotný vývoj lidstva. Nevhodné zavedení AI může způsobit lidstvu významné problémy počínaje duševními, a konče budoucí neschopností člověka řešit dnes jednoduchý konkrétní problém.

Tento článek přináší popis vybraných problémových oblastí a varuje před jejich možnými úskalími. Článek zdaleka nepokrývá celou možnou šíři AI, ale naznačuje, v čem mohou být problémy a co podle autorů je nutné v souvislosti s AI řešit.

References

- [1] ČÁP, J. - MAREŠ, J. (2001) *Psychologie pro učitele*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80–7178–463–X.

- [2] DRTINA, R. (2011) *Možnosti a omezení elektronické podpory kvality vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Extrasystem, 2011. ISBN 978–80–87570–01–2.
- [3] CHROMÝ J. (2014) *Komunikace, média, vzdělávání, kultura*. 1. vyd. Praha: Extrasystem Praha, 2014. 200 s. Didaktika, pedagogika, sv. 14. ISBN 978-80-87570-19-7.
- [4] CHROMY, J. - CECH, P. - BERANEK, M. (2015). Quality Information Research on Websites of Selected E-shops; In Soliman, *Innovation management and sustainable economic competitive advantage: from regional development to global growth, vols I - VI*, 2015. 26th International-Business-Information-Management-Association Conference; Madrid, 2015; ISBN 978-0-9860419-5-2.
- [5] CHROMY, J. (2015) Comparison of nutrition applications on fast-food chain websites. Balakovská, R. *Hotelnictví, turismus a vzdělávání. International Scientific Conference on Hospitality, Tourism and Education*; Praha, 2017. ISBN 978-80-87411-99-5
- [6] CHROMY, J. - LANSKA, D. - CECH, P. (2017) Selected Determinants of Educational Communication in a Multicultural Society; Soliman. *Vision 2020: Sustainable economic development, innovation management, and global growth, vols I-IX*, 2017. 30th International Business-Information-Management-Association Conference; Madrid, 2017; ISBN 978-0-9860419-9-0.
- [7] CHROMY, J. - TURNEROVA, L. - OTTOVA, E. (2019) The Analysis of Content Availability for Customers on the Websites of Prague Four-Star Hotels; Soliman, *34th International-Business-Information-Management-Association (IBIMA) Conference*; Madrid, 2019. ISBN 978-0-9998551-3-3.
- [8] CHROMÝ J. (2020) *Elektronické podnikání: Informace, komunikace, příležitosti*. 2. vydání – online. Extrasystem Praha, 2020. Praha. ISBN 978-80-87570-46-3.
- [9] CHROMY, J. - CHALUPA, S. - CECH, P. (2020) Using Google Analytics for Strategic Decision-Making in Marketing; Soliman, *Education excellence and innovation management through vision 2020. 33rd International-Business-Information-Management-Association (IBIMA) Conference*; Grenada, 2019; ISBN 978-0-9998551-2-6.
- [10] KYBLSOFT (2006) *Tvorba univerzálních projevů*. (online) Dostupné z WWW: <<http://www.kyblsoft.cz/projevy>>.
- [11] VOJKUVKA, M. (2006) Moderní techniky programování 1: Cvičení č. 6. Dostupné z WWW: <<https://www.fce.vutbr.cz/aiu/vojkuvka.m/6u4/cviceni06.htm>>.
- [12] Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání In č. 468/1991 Sb. (§4, odst. 2)
- [13] ZPRAVODAJSTVÍ: EVROPSKÝ PARLAMENT. (2020) *Co je umělá inteligence a jak jí využíváme?* (online). (cit. 15. 11. 2023) Zpravodajství: Evropský parlament. Dostupné

z WWW:<<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200827STO85804/umela-intelligence-definice-a-vyuziti>>

Authors

Ing. Jan Chromý, Ph.D. - Media4u Magazine, Prague, chromy.jan@gmail.com

Dr.h.c. prof. Ing. Rozmarína Dubovská, DrSc. - Grigol Robakidze University Tbilisi - rozmarina.dubovska@gmail.com

Projection of world heritage monuments promotion and education into teacher training programmes

Pavel Krpálek - Vysoká škola ekonomická v Praze

Katarína Krpálková Krelová - Vysoká škola ekonomická v Praze

Abstract

The authors are the core of a university research team ready to solve in 2024 an external research project dealing with the transfer of the issue of world heritage monuments to the teacher training of vocational subjects in the network of secondary schools. The researchers consider it essential not only to transfer awareness and education in relation to world heritage monuments cross-sectionally into the curriculum of taught subjects, but also - and especially - to grasp suitable forms and methods of teaching, and to adopt adequate teaching styles. Currently, it is the right time for this in connection with the ongoing revision of the basic curriculum of the fields of education and the newly adopted competence framework for secondary school teachers.

Keywords

world heritage monuments, transfer of knowledge and values, media competence and promotion, secondary vocational education, didactics, curriculum, teacher training, innovation of teacher training methodology.

Introduction

Záměrem autorů příspěvku je představit systémová východiska a zamýšlené postupy řešení nového projektového záměru aplikovaného výzkumu na pracovišti Katedry didaktiky ekonomických předmětů, Fakulty financí a účetnictví Vysoké školy ekonomické v Praze, a to na poli transferu kulturologických aspektů do přípravy učitelů. Jedná se přímou návaznost na již vyvinutou a úspěšně pilotně ověřenou metodiku osvěty a začleňování učiva památek světového dědictví do vzdělávacích programů ve vysokoškolském vzdělávání, na které se významně podílel právě expertní tým didaktiků z Vysoké školy ekonomické v Praze a autor Pavel Krpálek byl hlavním řešitelem předmětného projektu MK 30665/2022 OPP *Metodika edukace, prezentace a osvěty k docenění významu památek světového dědictví ve formálním vzdělávání*. Projekt byl řešen v roce 2022 na Vysoké škole mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o. p. s. (dnešní University College Prague – Vysoké škole mezinárodních vztahů a Vysoké škole hotelové a ekonomické, s. r. o.), přičemž příslušná metodika byla jeho hlavním výstupem. Během řešení tohoto primárního projektu (MK 30665/2022 OPP) se řešitelé zaměřili na obsahovou a metodickou stránku integrace učiva o památkách světového dědictví do kurikula společenskovědně a humanitně orientovaných studijních programů v terciárním vzdělávání. Pilotován byl ve studijním programu *Mezinárodní management a marketing* v zaměření *Marketing a podnikání v cestovním ruchu*. Proběhl úspěšný diseminační seminář, byla publikována monografická publikace s obsahlou metodikou, výsledky projektu byly pozitivně přijaty odbornou veřejností (Krpálek, 2022).

Nově připravený výzkumný projekt posouvá tuto problematiku do fáze přípravy učitelů středních škol, do jejich kompetenčních profilů, tak aby absolventi učitelství byli informovaní, motivovaní a způsobí kvalifikovaně průřezově začleňovat kulturologické

prvky (památky světového dědictví) do struktury učiva různých vzdělávacích programů a předmětů, aby byli schopni nalézat a uplatňovat funkční modely řízení výuky, účinně motivovat žáky a evaluovat výsledky jejich učení.

Main part

Nový projektový záměr ve vztahu k památkám světového dědictví

Navazující projektový záměr expertního týmu na řešitelském pracovišti Katedry didaktiky ekonomických předmětů pro rok 2024 formálně vychází z vyhlášeného programu *Podpory pro památky světového dědictví* Ministerstva kultury ČR a svým zaměřením směřuje do podporované prioritní oblasti 4 *Prezentace, osvěta a edukace zaměřená na památky světového dědictví*, a ve shodě s tím je logicky orientován osvětově a didakticky.

Cílem projektu je inovace metodicko-didaktické přípravy učitelů středních škol osvětou a integrací problematiky Památek světového dědictví ve vazbě na probíhající revize základního kurikula (rámcových vzdělávacích programů) ekonomicky zaměřených oborů vzdělání středních odborných škol a v přímé návaznosti na nově přijatý *Kompetenční rámec absolventa a absolventky učitelství*, představený dne 13. 10. 2023 na Národní konferenci ke kompetenčnímu rámci v Národní technické knihovně. Tato akce probíhala v gesci MŠMT ČR. Veškerá pracoviště připravující učitele na tuto situaci již zareagovala - anebo budou muset v dohledné době přiměřeně zareagovat - modernizací a aktualizací svých akreditací, koncepcí a metodik přípravy učitelů. Pracoviště Katedry didaktiky ekonomických předmětů tak chce učinit samozřejmě také, a v rámci připravovaných systémových změn zamýšlí provést mimo jiné i tuto kulturologickou osvětově edukační inovaci.

Počínaje rokem 2024 se významně změní standardy Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství pro přípravu učitelů, platné pro akreditace a reakreditace studijních programů v oblasti vzdělávání *Učitelství* a zároveň budou přenastaveny také standardy, podmínky a kritéria pro uskutečňování programů celoživotního vzdělávání pedagogických pracovníků v rámci doplňujícího pedagogického studia. Proto je právě nyní ideální doba pro učinění kvalitativních změn v systému přípravy učitelů. Kromě osvěty, obsahového obohacení a instrumentální modernizace vzdělávacích programů přípravy učitelů (včetně doplnění kompetenčních profilů) o komponentu památek světového dědictví má tento projekt v oblasti dopadů výsledků řešení potenciál žádoucího posílení formativní stránky vzdělávacích procesů ohledně enkulturace, předávání (osvěty a prezentace) hodnot a tradic kulturního dědictví učiteli budoucím generacím v duchu článku 4 Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Zdánlivě samozřejmá formativní hodnota edukace ve smyslu kultivace kulturního povědomí, vědomí historické kontinuity, mravního étosu, vztahu ke kulturnímu dědictví a k vlasti, která je jejich domovem, u značné části mladých lidí procházejících sekundárním vzděláváním, není zdaleka vždy uspokojivě pochopena, doceněna, přijata a interiorizována (Krpálek et al., 2022).

Cíle a dopady projektu osvěty a edukace památek světového dědictví

Na základě situační analýzy inovovaných východisek a trendů v přípravě učitelů, a ve vazbě na nově přijatý Kompetenční rámec absolventa a absolventky učitelství, redefinované nové kompetence pro XXI. století, pokročilé trendy implementace faktorů digitalizace, umělé inteligence, distančních forem a blended learningu do vzdělávání, na základě aktuálních úprav ve strategii vzdělávání EU a na národní úrovni MŠMT ČR, s ohledem na výsledky průběžné revize základního kurikula (rámcových vzdělávacích programů), jakož i aktuálně připravovaných inovací metodik a standardů pro hodnocení a následné akreditace

učitelských studijních programů Národním akreditačním úřadem pro vysoké školství se bude projekt zaměřovat na následující cíle a výstupy:

- specifikace inovovaných výchovných a vzdělávacích cílů (s důrazem na vyšší dimenze kognitivních cílů rozšířené Bloomovy taxonomie a jejich organické propojení s cíli afektivními a psychomotorickými) a cílových kompetencí pro modernizovaný systém přípravy učitelů se zakomponováním prezentace, osvěty a edukace ve vztahu k památkám světového dědictví,
- kurikulární analýza a metodologické aspekty: přenos výsledků revize základního kurikula do přípravy na tvorbu školního kurikula, úprava metodiky didaktické přípravy učitelů o integraci předmětných struktur učiva (památky světového dědictví), jejich začlenění do příslušných předmětů, modulů, forem výuky, upravené metodické portfolio a materiální didaktické prostředky,
- generalizace výsledků řešení, tvorba a prezentace výstupů směrem k odborné veřejnosti, diseminace, networking - konfrontace nových poznatků a sdílení zkušeností s ostatními pracovišti připravujícími učitele a s odbornou veřejností,
- uspořádání diseminačního semináře v rámci 9. ročníku mezinárodní vědecké konference *Schola nova, quo vadis* (11/2024),
- vydání a zpřístupnění elektronické odborné monografie, obsahující poznatky a zkušenosti spojené s inkorporací památek světového dědictví do přípravy učitelů, široká diskuze výsledků,
- průběžná a následná diseminace poznatků a zkušeností na mezinárodních vědeckých konferencích a odborných seminářích,
- transfer do přípravy učitelů na Katedře didaktiky ekonomických předmětů,
- sdílení poznatků v rámci připravované Asociace vysokých škol připravujících učitele odborných předmětů v sekundárním vzdělávání.

Conclusion

V intencích Strategického záměru MŠMT ČR pro období let 2021+ by měly vysoké školy jako vrcholná centra vzdělanosti významně posílit svoji roli ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti. Pro fakulty a vysokoškolská pracoviště připravující učitele to platí dvojnásob, protože jejich efekty se potenciálně multiplikují na nižších stupních vzdělávání, s ohledem na to, že právě pro ně připravují učitele, a protože také tam dochází k transferu poznatků, dovedností, postojů a hodnot. Současná etapa vývoje společnosti a vzdělávacích soustav zůstává silně turbulentní, dochází k nepřehlédnutelným kvalitativním změnám, k růstu nároků v oblasti akreditací studijních programů, přičemž rostou také nároky na systémy zajišťování a vnitřního hodnocení kvality, modernizovány jsou akreditační standardy a postupy hodnocení Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství.

V roce 2024 se autoři budou zasazovat o založení Asociace vysokých škol připravujících učitele odborných předmětů v sekundárním vzdělávání, a to v okruzích ekonomických, technických a zemědělských předmětů. Bude vyvíjena snaha vzájemně propojit nejen vysoké školy připravující učitele odborných předmětů v České republice, ale dosáhnout propojení i se sousedními zeměmi, které mají podobný systém vzdělávání a přípravy učitelů (Slovensko, Polsko) a zapojit nově vzniklou asociaci do nadnárodních struktur (International Society for Engineering Pedagogy, IGIP).

V rámci takto širokého networkingu zamýšlejí autoři a řešitelé postupně předávat a popularizovat poznatky získané při řešení projektu, prezentovat výsledky a primární zkušenosti, diskutovat o nich s členy nové asociace a s co nejširší odbornou veřejností na konferenčním diseminačním semináři v listopadu 2024, plánovaném jako součást (sekce) pravidelně pořádané mezinárodní vědecké konference *Schola nova, quo vadis*. Dalším příslibem pro diseminaci poznatků z představeného projektu je plánované vydání odborné monografie, umístěné v závěru řešení projektu ve formátu elektronické publikace na webových stránkách řešitelského pracoviště. Výstupy projektu tak budou k dispozici pro využití v celé síti škol a vzdělávacích institucí v České republice i v zahraničí. Výstupy budou podrobeny evaluaci a recenzím ze strany zahraničních evaluátorů, respektovaných odborníků v oblasti teorie vyučování.

Acknowledgements

Tento příspěvek je zpracován s podporou výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE v Praze v rámci institucionální podpory vědy VŠE IP100040.

References

- [1] KRPÁLEK, P. Model řízení výuky kulturologicky orientovaného volitelného předmětu do studijních plánů bakalářských studijních programů. In: KRPÁLKOVÁ KRELOVÁ, K., BERKOVÁ, K. (eds.) Sborník recenzovaných příspěvků 7. ročníku mezinárodní vědecké konference *Schola nova, quo vadis*. Extrasystem: Praha, 2022. Dostupný z: <<http://extrasystem.com/9788087570593.pdf>>.
- [2] KRPÁLEK, P. (ed.) et al. *Metodika edukace, prezentace a osvěty k docenění významu památek světového dědictví ve formálním vzdělávání* [online]. 2022. 65 s. [cit. 2023-11-10]. Dostupný z: <https://kdep.vse.cz/wp-content/uploads/page/113/METODIKA_projekt_MK_30665_2022.pdf>.

prof. Ing. Pavel Krpálek, CSc., MBA - Vysoká škola ekonomická v Praze - krpp01@vse.cz
doc. Ing. Katarína Krpálková Krelová, Ph.D. ING-PAED IGIP - Vysoká škola ekonomická v Praze - katarina.krelova@vse.cz

The Need to Raise the Level of Legal and Civil Education on Surrogacy in Georgia (Including the Need for Mass Media Involvement)

Gocha Ochigava - Grigol Robakidze University

Abstract

Today, declining birth rates and the demographic crisis are some of the most intense problems for European politicians. Several different methods are applied in several European countries; however, the picture does not change dramatically. Among other reasons, the birth rate is reduced by new diseases, and stressful life, which leads to infertility. Therefore, couples try to resort to artificial insemination and use the services of countries where surrogacy is allowed. Georgia is among such countries. Recently, issues related to surrogacy have become increasingly relevant. The mass media devotes more and more time to covering this topic. The inevitable need for legal regulation of this issue at the international level and raising public awareness of this problem has been clearly identified.

Keywords

Civil education, surrogacy, legal regulation, international law, Georgia

Main part

A new initiative related to the use of surrogacy in Georgia.

In Georgia, civic education and raising the population's awareness of women's and children's rights are gaining more and more importance. On the one hand, this is because our country is trying to create even stronger mechanisms for the protection of human rights, corresponding to European standards, and on the other hand, the legal condition of women and children in this specific direction is unfavorable. Recently, issues related to surrogacy have become more and more relevant, which led the Parliament of Georgia to decide to make serious changes in this regard. The Ministry of Health has worked on a draft law (currently under parliamentary discussion), according to which surrogacy for foreign couples will be prohibited in Georgia from January 1, 2024, and only Georgian citizens will be allowed to use this service. According to the same draft law, the issue of surrogate mothers' remuneration should be regulated by law, which, as the Minister of Health explains: "will be based only on the principle of altruism".

The surrogate mother will have the opportunity to receive the compensation that may accompany the medical examinations, complications, and other necessary expenses related to this process. This is not the first attempt when the Georgian authorities make changes in the existing legislative framework in the direction of children born as a result of extracorporeal fertilization (in vitro). Earlier, in August 2020, the then Minister of Justice issued an order amending the 2012 order "On Approving the Rules for Registration of Civil Acts". According to the amendment (Order No. 598, effective September 1, 2020), [1] a woman and a man can raise a child born extracorporeally if they are married and have been married for at least one year. or are in a de facto cohabitation, also for at least the last one year. As we can see, the determining factor here is not marriage, but the granting of this right only to a man and a woman (as a couple). Reference to a specific one-year period was necessary to prevent the transnational crime of baby trafficking and to prevent a child born by surrogacy in Georgia from becoming a subject of sexual exploitation, inhumane

treatment, and torture. In addition, the purpose of the change was to prevent those fictitious couples who resorted to surrogacy for criminal purposes and took the children out of Georgia.

Legal regulations of surrogacy in Georgia

According to the Law of Georgia on Health Protection [2] (Article 143), fertilization is allowed: a) for the treatment of infertility, as well as in the presence of the risk of genetic disease transmission from the wife or husband, using the couple's or donor's gametes or embryos, if the written consent of the couple is obtained; b) if the woman does not have a uterus, by transferring and growing the embryo obtained as a result of fertilization into the uterus of another woman ("surrogate mother"); Written consent of the couple is required. In the case of the birth of a child, the couple is considered to be the parents, hence the responsibility and authority; A donor or "surrogate mother" does not have the right to be recognized as the parent of a born child. As for the issue of citizenship of a child born through surrogacy. According to Article 10, Clause "b" of the Law of Georgia on Citizenship: [3] A person born as a result of extracorporeal fertilization (surrogacy) on the territory of Georgia shall acquire the citizenship of Georgia at birth. In the same paragraph, we read about the exception that concerns the citizenship of the parents: a person born through surrogacy cannot receive Georgian citizenship if the country of citizenship of one of their parents considers them to be its own citizen. However, after the ban we talked about above, which will come into force on January 1, 2024, this restriction will no longer be relevant, since foreign citizens will already be prohibited from using surrogacy in Georgia. However, it is still unclear what rights will be enjoyed by persons with dual citizenship (parallel to Georgian citizenship). It is interesting to know how Georgian legislation regulates the use of artificial insemination for the purpose of gender selection. Such intervention is prohibited, except in cases where it is necessary to prevent a sex-linked hereditary disease. It is true that the Georgian Law on Patient Rights [4] does not specify the forms of artificial insemination, but in the definitions of the law, we read that "artificial insemination" includes forms of surrogacy (Article 34) as one of the forms of family planning, surrogacy has been regulated by legislation in Georgia since 1997 through several normative acts and orders. Among them are, for example, "Law on Health Care", "Law on Patient Rights", "Law on Civil Acts", "Organic Law on Georgian Citizenship", and "Law on Legal Status of Foreigners and Stateless Persons".

As for the removal of a child born through surrogacy from the country, the rules of this procedure are regulated by the 2016 joint order of the Minister of Justice and the Minister of Internal Affairs of Georgia. [5] If, on the basis of the information kept in the database of the State Service Development Agency, a public law legal entity operating in the sphere of governance of the Ministry of Justice of Georgia, it turns out that the child, who leaves the territory of Georgia for the first time, is born in Georgia through in vitro fertilization (surrogacy) and in the record of the civil act of his birth, issued by the agency, both parents are not specified, or the civil act of birth is not registered in his name by the agency, the authorized employee of the Ministry of Internal Affairs of Georgia is obliged to make a decision on the refusal to take the child out of Georgia (crossing the border). (Article 5, part two). According to the statement of a significant part of Georgian reproductive specialists and representatives of about 20 clinics working in this field: the announced ban on the reception of in vitro fertilization, including surrogacy and donation services for foreign citizens in Georgia, is a threat to the existence of the field, reproduction with the help of medicine, and to the economic development of the country. They believe that instead of a ban, certain acts should be introduced that will regulate donation-surrogacy issues in the country.

The main reason for the consent of the surrogate mother. Costs and procedures related to surrogacy.

Altruistic surrogacy is the rarest exception in Georgia. Most surrogate mothers make this decision because of the harsh social conditions. These women, most commonly, already have children, do not have accommodation, and do not have a stable income. They have husbands who often have debts. A woman who agrees to surrogacy due to an unavoidable situation, in many cases does it under her own compulsion. Therefore, a part of human rights defenders perceive this as a form of violence against women. In the case of natural birth, surrogacy is allowed to be repeated after six months, although observation shows that at the request of the women themselves, some agencies allow it after three months, which I think is absolutely unacceptable. Before joining the surrogacy program, in addition to the necessary studies, women also undergo an interview, where their psychological readiness is checked. Studies show that a woman who is in financial difficulty, and at the same time wants to change the environment for her children, has such great motivation that she is psychologically quite prepared to deal with many issues. Today, the salary of a surrogate mother in Georgia ranges from 17 to 23 thousand dollars. This amount includes the so-called Monthly maintenance during pregnancy, \$300, which is deducted from the total cost. There are cases when a surrogate mother gives birth to twins. In this case, she will get an additional \$2,000. According to contracts with surrogate mothers, if the pregnancy is terminated before 24 weeks because of a non-surrogate mother, the couple covers the cost of the surrogate mother's medical procedures and pays the woman \$500. If the pregnancy is terminated between 24 and 32 weeks, the couple must pay \$5,500 to the surrogate mother. A standard surrogacy contract. According to the order of the Minister of Justice of 2020, the parties are obliged to apply to the same notary and sign the notarial deed with the request to enter into an agreement on surrogacy. When signing the contract, the surrogate mother undertakes to personally appear before a notary to sign. She has no right to enter a transaction through a representative. However, there was a period when it was common to adopt a surrogate mother without notarized contracts.

The standard contract should include the following:

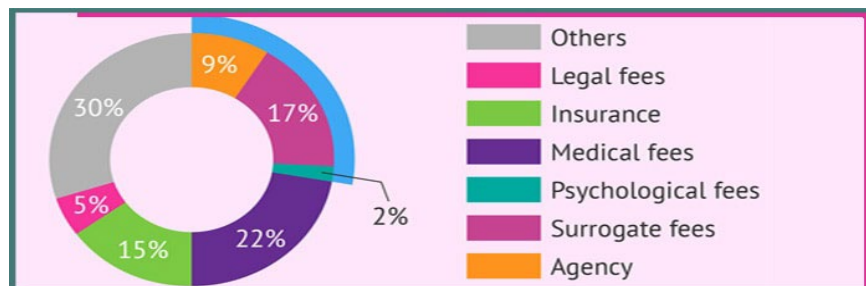
- The surrogate mother must strictly follow the doctor's instructions from the moment of embryo transfer until delivery. Can't do physical work.
- At the request of the potential parents, the surrogate mother must meet with the potential parents at any time.
- Should not breastfeed the baby after delivery. Do not have any contact with the child from the moment the child is born.
- The surrogate mother is forbidden to have sexual relations with any person, including her husband.
- From the moment of signing the contract, the surrogate mother is prohibited from leaving the territory of Georgia. She is allowed to leave the city/village only with the written consent of the potential parents and the doctor.

Why was it necessary to introduce changes in the legislation that prohibited surrogacy for foreign couples?

One of the reasons for this is cheap surrogacy programs, which is why foreign couples are looking for surrogate mothers in Georgia. For example, if in some US states, surrogacy costs about 150,000 - 200,000 dollars, this service is 10 times cheaper in Georgia. In Georgia, 99% of surrogacy and donation users are foreign couples. Couples from the USA, Europe, Turkey, China, and Israel benefit most from the surrogacy program. Recently, Canada and

Australia were added to these countries. Georgia became an even more popular country for surrogacy after the war in Ukraine, it is known that many childless couples applied to Ukraine, in this respect it was one of the leading countries in the world. [6] Another reason why foreign couples try to find surrogate mothers in Georgia is that Georgian law allows foreign couples to be listed as parents on the birth certificate as soon as the child is born. Those who are in favor of banning surrogacy believe that the main reason for this is the rights of women and children. The countries in the group opposed to surrogacy believe that: surrogacy violates the dignity of the child and the surrogate mother and turns them into objects of ordinary contracts; Surrogacy is against children's rights; Neither the human body nor the civil status of persons can be the subject of a private agreement.

Surrogacy is a process that is done in many different countries around the world. The cost of surrogacy can vary depending on the country. Surrogacy costs in European countries can be expensive. In Spain, the cost of surrogacy can be as high as €100,000. In Germany, the cost of surrogacy can be as high as €80,000. In the United Kingdom, the cost of surrogacy can be up to £60,000.

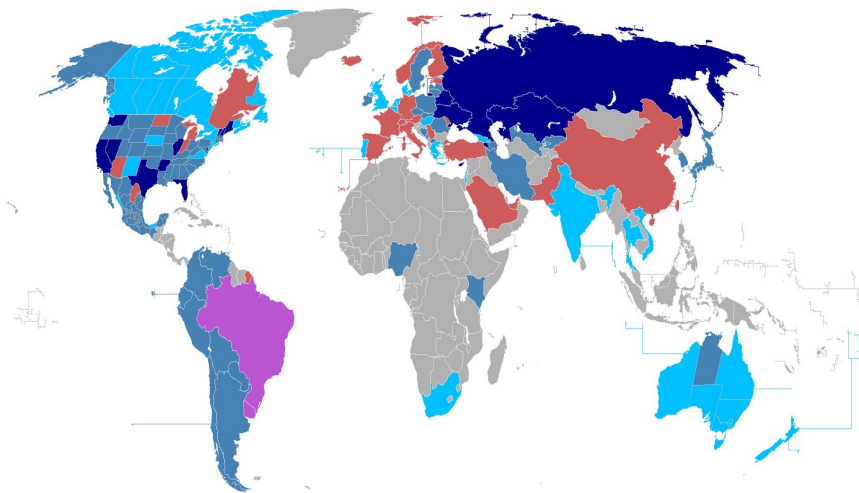
Supporters, opponents (worldwide)

According to the latest data, commercial surrogacy is allowed in only a few countries: Russia, some US states, Kazakhstan, Armenia, Georgia, Belarus, and Ukraine. Commercial surrogacy is prohibited in all EU member states. The legal basis is the European Charter of Human Rights, [7] where we read that in the field of biology and medicine, it is necessary to observe the following law - "the human body cannot become a source of financial gain". (Article 3). I think European legislators should make more clarifications regarding this article; If they believe that carrying out such manipulations and using the body for this purpose cannot be a source of financial gain, then this should apply equally to the surrogate mother who voluntarily used her body in order to receive a certain remuneration, as well as to the medical institutions that carry out medical Procedures by "using" a specific human body. The ban should also apply to organizations or centers that conduct negotiations and attract clients. If the above-mentioned Article 3 applies only to a person who uses his body for financial gain, then a corresponding entry should also be made. In the previous case, all forms of surrogacy, including altruistic ones, should be prohibited, since the surrogate mother may not, but a specific medical institution saw financial benefits as a result of performing medical manipulations on a specific body.

If we take the example of Cyprus, the surrogate mother here is not an isolated person who was selected by an individual, or couple and included in the process, but she is an employee of a specific center, or medical institution, who is hired on the basis of a contract, periodically undergoes examinations, and who receives a certain amount of remuneration for her involvement in the process (regardless of whether it brings results or not). The latter

increases if the procedure is successfully carried out and the child is born. Funds are not determined by the surrogate mother. The amount of funds is determined by a specific center or medical institution. Therefore, no one directly says that commercial surrogacy is allowed in this EU country, however, everyone gets financial benefits! Georgia, which is now trying to obtain the status of a candidate for membership of the European Union, through the European Association Agreement, directly undertakes to make the legal regulation of the mentioned area subject to the standards of the European Union. In the absence of such regulations, very big risks arise both in terms of ethical side, legal side, and quality of medical services, as well as in terms of rapprochement with the European Union. All forms of surrogacy are prohibited in Bulgaria, and France (the age limit is set: 25-40 years, for parents 26-50 years). In Germany, Italy (the same age limit as in France) Portugal, Spain, Iceland, Finland, and Malaysia. In these countries, potential parents, and surrogate mothers as well as medical personnel and "intermediaries" can be fined or imprisoned. For example, under German law, "any person" who assists a surrogate mother in transferring an embryo into her womb can be imprisoned for up to 3 years or fined. Altruistic surrogacy is allowed in some European countries, but only if the client and the surrogate mother are citizens of that country. However, in the case of Greece (the only exception throughout the European Union), it is possible to represent a party who is not a citizen of Greece but enjoys the right of temporary or permanent residence in this country. Greece allows the child's nationality to be decided by the law of the EU country of which one of the parents is (it is emphasized that this can be one of a heterosexual couple). For example, in the case of altruistic surrogacy in Poland, and Belgium, the mother of the child is considered to be the one who gave birth to the child. Altruistic surrogacy is allowed in Brazil, Cuba, the Australian state - Victoria, Great Britain, Canada, Denmark, Holland, and India, where commercial surrogacy has been banned since 2022. There are countries where this issue is not regulated by legislation, for example: Ireland, Japan, Colombia, Kenya, Czech Republic, Belgium, and Finland. Czech law recognizes the term "surrogate mother". It forbids the latter from adopting a child whom she has given birth to but whose biological mother is not considered. [8] In some countries, surrogacy was legal for homosexual couples, for example in Portugal (since 2016 under certain conditions), the law has been suspended since 2018. Greek law defines and protects the legal status of a single woman of a couple (male and female) applying for surrogacy. There are countries where altruistic surrogacy is allowed, but any advertising related to surrogacy is prohibited. There are also countries (China) where it is prohibited, but violation only results in a fine, not criminal liability. The first country to legalize commercial surrogacy and related agreements with all treaty states (1996) is Israel. Only Israeli citizens are allowed. Homosexual couples are also allowed. The special commission allows. Denmark has a similar approach to the issue.

For information, 3.7 million babies are born every year in the world through artificial insemination.

Legal regulation of surrogacy in the world: [9]

- Both commercial and altruistic forms are legal
- No legal regulation
- Only altruistic is legal
- Allowed between relatives up to second degree of consanguinity
- Banned
- Uncertain

Conclusion

While the problem of infertility is increasing every year in the world (according to international studies, 15-20% of couples have the problem of infertility, which amounts to a billion people in total), when surrogacy is still being commercialized in many countries, when the majority of surrogate mothers make this decision due to their difficult social situation, when there are no limits for those who sell their biological material, I think the international community should develop a unified approach to this very urgent and painful problem. It is important to study and analyze the opinions of scientists and researchers regarding such issues as:

- Who is considered the child's biological mother, the one who gave birth to the child or the one who owns the fertilized egg?
- Does a surrogate mother have the right to adopt a newborn and in what case?
- Is it necessary to protect the rights of surrogate parents?
- Should there be any limit on one person's use of his own biological material? We are talking about the sale of the mentioned material to solve the problem of infertility of others.
- Can homosexual couples apply for surrogacy?
- Should the right of surrogacy be extended to foreign citizens?
- Can surrogacy be perceived as one of the distinct forms of coercion if the surrogate mother lived in the worst social conditions?
- What are the contraindications of multiple surrogacy? How does hormone therapy affect a woman?

- How should the issue of citizenship of a child born through surrogacy and leaving a specific country be regulated?
- How should the future surrogate mother's psychological condition be checked?
- How should the issue of selecting a citizen of a foreign country as a surrogate mother be regulated?
- Is it possible to give a cash gift to the surrogate mother outside of the amount established for specific procedures, and this is not considered a commercial surrogacy?

As we can see, there is really a lot to work on. Specialists and experts from different fields should be involved in the process on a larger scale. The experience of different countries should be studied in detail. Any statistics related to this process are noteworthy. Moreover, it is important to observe in a certain way the daily life, psyche, and dynamics of development of children who came into being through surrogacy. It is also important to study the health status of "mothers" who consented to multiple surrogacies. The issue of the validity of the consent obtained without coercion from the biological mothers, who mainly represent Asian countries and who give birth to their children as family members for seemingly altruistic purposes, should also be studied. It is necessary to conduct more informative campaigns in this direction, to inform society more and, accordingly, to raise the level of education in this subject. It is equally important to increase the role of the mass media in raising awareness about the problems and legal regulations related to surrogacy.

References

- [1] Order No. 598 of the Minister of Justice of Georgia - "On Approval of the Rules for Registration of Civil Acts" regarding making changes to the Order No. 18 of the Minister of Justice of Georgia dated January 31, 2012;
- [2] Law of Georgia "On Health Protection", date of adoption: 10/12/1997, consolidated publications - 03.07.2023;
- [3] Organic Law of Georgia "On Citizenship of Georgia", date of adoption: 30/04/2014, consolidated publications - 16. 12. 2022;
- [4] Georgia Law "On Patient Rights", date of adoption: 05/05/2000, consolidated publications - 15. 12. 2022;
- [5] The 2016 joint order of the Minister of Justice and the Minister of Internal Affairs of Georgia, which regulates the removal of a child born through surrogacy from the country;
- [6] Ponniah, Kevin (13 February 2018). "In search of surrogates, foreign couples descend on Ukraine". BBC. Retrieved 11 April 2019.
- [7] European Charter of Human Rights;
- [8] Hobzová, Hana "Náhradní mateřství", Disertační práce v oboru Sociální lékařství, Masarykova univerzita, Lékařská fakulta, Ústav lékařské etiky, 2020. (23)

[9] https://en.wikipedia.org/wiki/Surrogacy_laws_by_country.

assoc. prof. Gocha Ochigava, Ph.D. - Grigol Robakidze University -
g.ochigava@gruni.edu.ge

Integrating AI into schools: A new era of educational methods for the 21st century

Libor Pavera - Vysoká škola ekonomická v Praze

Abstract

In the context of the recent *Schola nova, quo vadis?* conference and the 70th anniversary of the founding of the University of Economics, Prague (VŠE) and its Department of Didactics of Economic Subjects, this contribution examines the role and future of artificial intelligence (AI) in education. While AI offers numerous advantages for personalizing and enhancing the efficiency of educational processes, it also presents challenges and risks, including ethical dilemmas and privacy concerns. This study focuses on a balanced discussion about the use of AI in education, emphasizing the need for an ethical approach and careful consideration of all aspects of integrating AI into educational methods. The aim is to encourage teachers to adapt to the changing technological environment and to prepare students for the challenges and opportunities of the 4th Industrial Revolution and the 21st century.

Keywords

AI in education, AI ethics, integration of technology, Industrial Revolution 4.0, educational methods

Introduction

V kontextu nedávné konference *Schola nova, quo vadis?* uspořádané při příležitosti 70. výročí založení Vysoké školy ekonomické (VŠE) a její Katedry didaktiky ekonomických předmětů lze pokračovat v diskusi o významu, roli a budoucnosti AI ve vzdělávání. Tato konference může sloužit jako výchozí katalyzátor pro hlubší zkoumání vztahu mezi AI a vzdělávacími metodami v oblasti ekonomie a podnikání. Je zřejmé, že kombinace historického výročí a současných technologických trendů poskytuje přímo unikátní příležitost pro analýzu a diskusi o tom, jak AI transformuje vzdělávací procesy a připravuje studenty na výzvy a příležitosti průmyslové revoluce 4.0.

Main part

Samozřejmě pražská konference nebyla první ani poslední, která obnažila zajímavé téma propojit AI se současným školstvím. O problematice se diskutovalo na fórech Evropské unie, rešerše odborné literatury z posledních dvou let dává tušit, jak jde o problém žhavý, palčivý, aktuální. Kupř. polská badatelka Silvie Jaskuła (2023, s. 15) uvádí: „Spólczesnym procesom rozwojowym sztucznej inteligencji musi towarzyszyć nie tylko analiza tego, co terazniejsze, ale również próba określenia zagrożeń, które mogą eskalować w przyszłości. Elementy, które niewątpliwie w sposób ukierunkowany wspierają ludzkie działania, mogą zagubić lub poszerzyć swój cel poza określone przez człowieka granice. I nie będzie to tylko efekt braku odpowiedniego nadzoru, ale nieumiejętność przewidywania możliwych dróg transformacji SI. Sztuczna inteligencja uczy się dzisiaj na informacjach, które wygenerował człowiek, ale przecież ciągle tworzy też na ich podstawie nowe fakty, a za chwilę będzie przetwarzać dane, w których powstawaniu już nie uczestniczył człowiek. Konsekwencji tego

procesu nie jesteśmy w stanie przewidzieć, ale niewątpliwie w szybkim tempie będzie powiększać się luka pomiędzy informacjami posiadanymi i przetwarzanymi przez sztuczną inteligencję a tymi, które ma i jest w stanie wykorzystać człowiek. Struktury wytworzone przez SI będą coraz bardziej skomplikowane, a ich zrozumienie przez człowieka, bez pomocy technologii, będzie niemożliwe.“

Citát Silvie Jaskuły z *Perspektyw kultury* a názory badatelů vyslovené na konferenci v Praze 3. listopadu 2023 reflektují důležitý aspekt v diskusi o AI ve vzdělávání – vyvážený pohled na přínosy a potenciální rizika. Jaskuła upozorňuje, že současný vývoj AI vyžaduje nejen analýzu současného stavu, ale také predikci možných budoucích rizik. Uvědomuje si, že AI, i když podporuje lidské činnosti, může překročit hranice stanovené člověkem, což může vést k narušení rovnováhy mezi informacemi, které AI zpracovává, a těmi, které může člověk skutečně reálně využít. Tento pohled je v souladu s diskusemi na pražské konferenci, kde byly vyjádřeny obavy o budoucí vliv AI na školství. Tyto perspektivy zdůrazňují potřebu etického přístupu a pečlivého zvažování využití AI v edukačním prostředí.

Průmysl 4.0, AI a pedagogika v kontextu inspirací myšlenkami Marshalla McLuhana a George Orwella

V době, kdy se průmyslová revoluce 4.0 a jeho technologie stávají nedílnou součástí našeho každodenního života a takřka synonymem současnosti, stojí školství před výzvami a příležitostmi, které byly ještě před několika desetiletími nepředstavitelné. AI, digitální transformace a kyber-fyzikální systémy požadují od vzdělávacích institucí, aby přeformulovaly své metody a přístupy, aby dokázaly připravit studenty na budoucnost, ve které budou technologie neoddelitelnou součástí lidské existence.

Marshall McLuhan, vizionář a teoretik médií, proslulý svým tvrzením, že „médiu je masáž“, nabízí cenný pohled na vztah mezi technologií a vzděláváním. McLuhanova teze, že technologie nejen přenáší obsah, ale také formuje a transformuje procesy, nám dává dobrý a vhodný náhled na to, jak AI a digitální nástroje mění způsoby, jakými se studenti učí a interagují ve vzdělávacím prostředí.

Na opačném konci spektra George Orwell, autor, jehož díla často zkoumají dystopické aspekty technologického pokroku, představuje varování a četná upozornění na potenciální nebezpečí technologické dominance. Orwellův pohled zdůrazňuje důležitost zachovat etické a humanistické zásady v období technologického rozvoje, připomíná výrazně, že technologie by měla být používána jako prostředek ke zlepšení lidského života, nikoli k jeho omezení nebo nahrazení.

Spojením McLuhanovy a Orwellovy perspektivy můžeme lépe pochopit komplexní dynamiku mezi technologií, společností a vzděláváním. Tato studie se zaměřuje na to, jak může vzdělávací sektor využít potenciál AI a zároveň zůstat věrný svému poslání rozvíjet kritické myšlení, kreativitu a mezilidské dovednosti studentů v době technologického přelomu.

V kontextu vcelku pestré diskuse o AI na pražské konferenci se proto zaměříme v dalších poznámkách ke kladům a záporům AI v oblasti školství, k výhodám a nevýhodám jejího využití. Nemá jít o vyčerpávající výklad, spíše je to výzva k další diskusi. Je totiž zásadní vést vyváženou a objektivní diskusi o využití AI v oblasti školství.

Nemělo by se napříště jednat pouze o výčet výhod a nevýhod, ale spíše o hlubokou analýzu a kritické hodnocení, jak AI ovlivňuje vzdělávací procesy. Tato diskuse by měla zahrnovat rovněž etické, sociální a technologické aspekty a zaměřit se na to, jak AI může podporovat nebo potenciálně omezovat rozvoj dovedností a znalostí. Důležité je přitom zvážit různé perspektivy a zkušenosti všech zainteresovaných stran, včetně pedagogů, studentů a rodičů. (Srov. Akgun, S., & Greenhow, C., 2021.)

Výhody a nevýhody AI v oblasti školství

V kontextu aktuálních témat inkluze, celoživotního učení a dalších společensky významných otázek má AI potenciál být především cenným nástrojem pro podporu žáků a studentů s různými (specifickými) potřebami. AI může pomoci při tvorbě speciálních vzdělávacích aplikací, které jsou přizpůsobené individuálním učebním stylům, a může také poskytovat personalizovanou asistenci a podporu pro studenty s různými druhy učebních obtíží nebo zdravotními omezeními. Tato technologie může hrát klíčovou roli v poskytování inkluzivního a přístupného vzdělávání pro všechny.

Personalizované učení

AI má schopnost personalizovat vzdělávání podle individuálních potřeb studentů. Tato personalizace zahrnuje adaptaci tempa a obtížnosti učiva na základě schopností a předchozího výkonu každého studenta. AI může také identifikovat oblasti, kde studenti potřebují další podporu, a přizpůsobit výuku tak, aby lépe vyhovovala jejich konkrétním potřebám. Tímto způsobem mohou učitelé efektivněji využívat čas a zdroje, zatímco studenti dosahují lepších výsledků díky výuce, která je pro ně relevantnější a přístupnější.

Zpětná vazba

Další klíčovou předností AI ve vzdělávání je schopnost poskytovat personalizovanou a včasnou zpětnou vazbu. AI systémy mohou rychle analyzovat práci žáků a studentů a poskytnout jim okamžitou zpětnou vazbu, což jim umožňuje rychleji se učit z chyb a zlepšovat své dovednosti. Učitelé mohou využívat tuto zpětnou vazbu pro plánování budoucích lekcí a přizpůsobení výuky potřebám svých studentů.

Automatizace úkolů

AI také umožňuje ve školství automatizovat mnoho administrativních a rutinních úkolů, jako je hodnocení a tvorba plánů přednášek, seminářů i jednotlivých lekcí (např. výuky cizího jazyka). Tato efektivita může uvolnit čas učitelům, aby se mohli více soustředit na individuální interakci se studenty a rozvoj jejich dovedností. Tím se zvyšuje kvalita výuky a snižuje se administrativní zátěž učitelů, která bývá charakterizována učiteli samými (v našich tzv. špinavých šetřeních přímo v praxi) i v odborných studiích za neúnosnou.

Pozn. - Výzkum nazvaný *Exploring the Effects of Imposing Administrative Task on Teachers: Assessing productivity and resilience* se zaměřil na dopad administrativních úkolů na produktivitu a odolnost učitelů. Zjistil, že rostoucí množství administrativních povinností má významný vliv na produktivitu učitelů, přičemž mnozí z nich hlásí pocit přetížení a stresu. Studie však také ukázala, že učitelé projevují odolnost vůči těmto výzvám a hledají způsoby, jak zvládat svou pracovní zátěž a udržet závazek vůči svým studentům. Tyto zjištění mají důležité důsledky pro tvůrce politik a školní administrátory, kteří musí vyvážit potřebu administrativních úkolů s pohodou vyučujících.

Nové vzdělávací zkušenosti

AI nabízí možnost vytvářet a zažívat nové, inovativní vzdělávací zkušenosti, jako jsou simulace virtuální reality. Tyto technologie mohou poskytnout studentům přístup k realistickým zkušenostem, které by jinak nebyly možné, a umožňují jim experimentovat a učit se přitom zároveň v bezpečném a kontrolovaném prostředí.

Nevýhody AI ve vzdělávání

Ve světě, kde technologický pokrok nepřetržitě – chtělo by se povědět na každém kroku – formuje naši realitu, je důležité se kriticky zaměřit na roli umělé inteligence (AI) ve vzdělávání z opačného hlediska – více kriticky. I když AI přináší řadu výhod, které výše byly uvedeny, jako jsou efektivita, personalizace učení a inovativní pedagogické přístupy, je zároveň nezbytné přiznat a prozkoumat i její četné nevýhody. Tyto nevýhody AI ve vzdělávacím kontextu jsou mnohohrstevnaté a zahrnují širokou škálu etických, sociálních a praktických výzev. Přitom některé z nevýhod bude možno dalším technickým a technologickým pokrokem jistě přetavit v pozitiva.

Nedostatečný rozvoj mezilidských dovedností

Jedním z klíčových aspektů vzdělávání, který AI nemůže plně nahradit, je rozvoj mezilidských dovedností. V období dětství a adolescence hraje interakce s učiteli a vrstevníky zásadní roli ve vývoji sociálních, komunikačních a emočních dovedností. AI, přestože může nabízet personalizované učební cesty, nemůže poskytnout lidský dotyk, empatii a sociální nuance, které jsou nezbytné pro komplexní lidský rozvoj.

Vysoké náklady a otázky dostupnosti

Implementace a údržba AI systémů může být finančně náročná, což představuje významnou bariéru pro mnohé vzdělávací instituce, zejména v méně rozvinutých regionech. Tato finanční zátěž může vést k nerovnosti ve vzdělávání, kdy přístup k pokročilým technologickým nástrojům je omezen pouze na školy s dostatečnými finančními prostředky.

Předsudky a nedostatek spravedlnosti

AI systémy jsou závislé na datech, s nimiž jsou trénovány, a mohou tak inherentně odrážet existující předsudky. To může vést k neférovému zacházení s určitými skupinami studentů a zkreslení výukových materiálů. Otázky spravedlnosti a rovnosti přístupu jsou zde klíčové, protože AI může nevědomky reprodukovat a zesilovat sociální a kulturní nerovnosti.

Ochrana soukromí a bezpečnost dat

Shromažďování a analýza dat studentů AI systémy vyvolává vážné otázky týkající se ochrany soukromí a bezpečnosti dat. Riziko zneužití osobních informací je významné, zejména pokud se nedostatečně řeší otázky kybernetické bezpečnosti a soukromí.

Riziko nahrazení pracovních míst učitelů

Automatizace vzdělávacích procesů pomocí AI může vést k obavám z nahrazení učitelů a snížení lidského aspektu vzdělávání. I když AI může uvolnit učitele od některých rutinních úkolů, je zde riziko, že by mohla snížit potřebu kvalifikovaných pedagogických pracovníků.

V kontextu těchto výzev bude zcela nezbytné provádět vyváženou a hlubokou analýzu možností a omezení AI ve vzdělávání s cílem zajistit, že využití AI bude prospěšné, etické a inkluzivní. Přitom integrace AI do výukové metodiky může probíhat v různých směrech a bude nepochybně narážet na celou řadu problémů ze strany vzdělávacích institucí, učitelů, žáků i rodičů.

Jistě bude vhodnější a efektivnější, jak uvádí i zatím nejnovější studie z října 2023 (srov. Joonhyeong Park et al. 2023), je integrovat AI do stávajících předmětů, než ji učit jako samostatný předmět, a volit tedy ryze mezipředmětový přístup. To umožňuje studentům pochopit aplikaci AI v různých disciplínách a zvýšit jejich angažovanost.

Jistým problémem, alespoň zpočátku integrace AI do školské výuky, může být nedostatek znalostí AI mezi učiteli, a stává se proto hlavní výzvou celého školského systému, nikoliv jen učitelů samých. Je nutná systémová podpora a rozvoj profesionálních dovedností učitelů v oblasti AI, aby mohli efektivně využívat AI v pedagogice.

Při výuce AI bude přitom důležité řešit abstraktní povahu AI konceptů pomocí kolaborativního učení, praktických aktivit a učení založeného na dotazech. Právě kvalitní čtení textů, resp. jejich interpretace a výběr vhodných klíčových slov může být

Je velikou výzvou především pro resort školství zvyšovat znalosti a dovednosti učitelů v oblasti AI a stává se v nejbližších měsících přímo naléhavým úkolem rovněž na nižších patrech školské struktury, nevyjímajíc učitelstvo samo. Je nezbytné poskytnout učitelům potřebné zdroje a školení pro efektivní

Conclusion

Vzhledem k rychlému technologickému rozvoji a narůstajícímu vlivu AI ve všech sférách našeho života je nezbytné, aby se vzdělávací sektor přizpůsobil a využil potenciál AI k posílení a obohacení výukových procesů. Tato studie proto záměrně zdůrazňuje, že přestože integrace AI přináší řadu výzev, nabízí také jedinečné příležitosti pro inovaci a zlepšení kvality vzdělávání. Je důležité, aby učitelé a vzdělávací instituce přijímaly změny s otevřenou myslí a snažily se aktivně překlenout propast mezi tradičními metodami a novými technologickými přístupy. Pomohou tím překlenout možnou digipropast v jednotlivých společnostech.

Při pohledu do budoucnosti je klíčové, aby se školy a pedagogové staly průkopníky v oblasti vzdělávacích inovací, které reflektují potřeby a očekávání mladé generace v epoše průmyslové revoluce 4.0. V této éře plné změn a výzev je naší největší výzvou připravit studenty na budoucnost, která bude nejen technologicky pokročilá, ale také vyžadující kritické myšlení, adaptabilitu a celoživotní učení. V tomto procesu hraje AI klíčovou roli jako katalyzátor a posilovač pedagogických metod, otevírající dveře do nového světa možností a objevů.

Acknowledgement

Příspěvek vznikl v rámci projektu IGA VŠE s titulem *Problematika distančního vzdělávání v kontextu středoškolského odborného vzdělávání* (projekt č. 9 / 2022, zakázka IG103012).

References

- [1] Akgun, S., & Greenhow, C. (2021). Artificial intelligence in education: Addressing ethical challenges in K-12 settings. *AI and Ethics*, s. 1–10.
- [2] Akram, B., Yoder, S., Tatar, C., Boorugu, S., Aderemi, I., & Jiang, S. (2022). Towards an AI-Infused Interdisciplinary Curriculum for Middle-Grade Classrooms. *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial Intelligence*, 36(11), 12681-12688. <https://doi.org/10.1609/aaai.v36i11.21544>
- [3] Dai, Y. (2023). Negotiation of epistemological understandings and teaching practices between primary teachers and scientists about artificial intelligence in professional development. *Research in Science Education*, 53(3), s. 577–591.

- [4] Dai, Y., Liu, A., Qin, J., Guo, Y., Jong, M. S. Y., Chai, C. S., & Lin, Z. (2023). Collaborative construction of artificial intelligence curriculum in primary schools. *Journal of Engineering Education*, 112(1), s. 23–42.
- [5] Exploring the Effects of Imposing Administrative Tasks on Teachers: Assessing Productivity and Resilience. *International Journal of Emerging Technologies and Innovative Research* (www.jetir.org), [online]. Dostupné z: <https://www.jetir.org/papers/JETIR2304795.pdf> [Citováno: 20.11.2023].
- [6] *instrucko.com. AI in Education: The Advantages and Disadvantages*. [online]. Dostupné z: <https://www.instrucko.com/ai-in-education-the-advantages-and-disadvantages> [Citováno: 20.11.2023].
- [7] Jaskuła, S. (2023). Sztuczna inteligencja w edukacji. *Perspektywy Kultury*, 3(42), s. 13–26.
- [8] Joonhyeong Park, Tang Wee Teo, Arnold Teo, Jina Chang, Jun Song Huang, Sengmeng Koo. (2023). *Integrating artificial intelligence into science lessons: teachers' experiences and views*. *International Journal of STEM Education | Full Text*. [online]. Dostupné z: <https://stemeducationjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s40594-022-00318-2> [Citováno: 20.11.2023].
- [9] Jordan, M. I., & Mitchell, T. M. (2015). Machine learning: Trends, perspectives, and prospects. *Science*, 349(6245), s. 255–260.
- [10] Kahn, K. M., & Winters, N. (2018). AI programming by children. *Constructionism*, 2018, s. 322–331.
- [11] Makridakis, S. (2017). The forthcoming Artificial Intelligence (AI) revolution: Its impact on society and firms. *Futures*, 90, s. 46–60.
- [12] McKinsey & Company. (2020). *Technology Can Help Teachers Reallocate 20–30% of their Time Toward Activities that Support Student Learning*. [online]. Dostupné z: <https://www.mckinsey.com> [Citováno: 20.11.2023].

Authors

prof. PhDr. Libor Pavera, CSc. - Vysoká škola ekonomická v Praze - libor.pavera@vse.cz

The use of "meme" images in teaching chemistry

Annamária Pivarčiová - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Martin Halmo – ZŠ Beethovenova, Nitra

Tomáš Harhovský - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Abstract

This article deals with the implementation of "MEME" elements in chemistry classes. The aim of the paper was to describe the experience of designing and appropriately incorporating the above format into the chemistry teaching process. The paper also describes a survey aimed at verifying the respondents' views on the mentioned article. The meme proved to be popular with students and motivational in nature. We also found that they are a means of humorous communication between them and the vast majority can imagine using meme in education.

Keywords

meme, chemistry, learning process.

Introduction

Každodenné používanie internetu už v dnešnej dobe berieme ako samozrejmosť. Slúži nám na rôzne aktivity ako čítanie online správ, hranie hier, komunikáciu, ale aj na vzdelávanie. Podľa štatistík uvedených na internete [1], do roku 2017 bolo na celom svete celkovo 3,9 miliardy používateľov internetu a tento počet v roku 2020 vzrástol na 4,5 miliardy. Ak si porovnáme dané čísla, je to viac ako polovica svetovej populácie. Niet pochýb o tom, že používanie internetu sa bude v blízkej budúcnosti opäť zvyšovať.

Internet čoraz viac ovplyvňuje spôsob, akým sa ľudia dostávajú k informáciám. Jeho využívanie je širokospektrálne, poskytuje prístup k obrovskému množstvu dát a zdrojov, uľahčuje komunikáciu a zdieľanie informácií. Tým sa stáva prostriedkom na získavanie poznatkov jednoduchým spôsobom, ale súčasne na ich selektovanie je vyžadovaný rozvoj základných kompetencií ohľadom kritického myslenia.

Podľa slovníka [2] je meme označenie pre nápad, myšlienku, či informáciu, ktorá sa rýchlo šíri internetom, môže mať formu obrázku, odkazu, videa, dokonca aj celej webovej stránky.

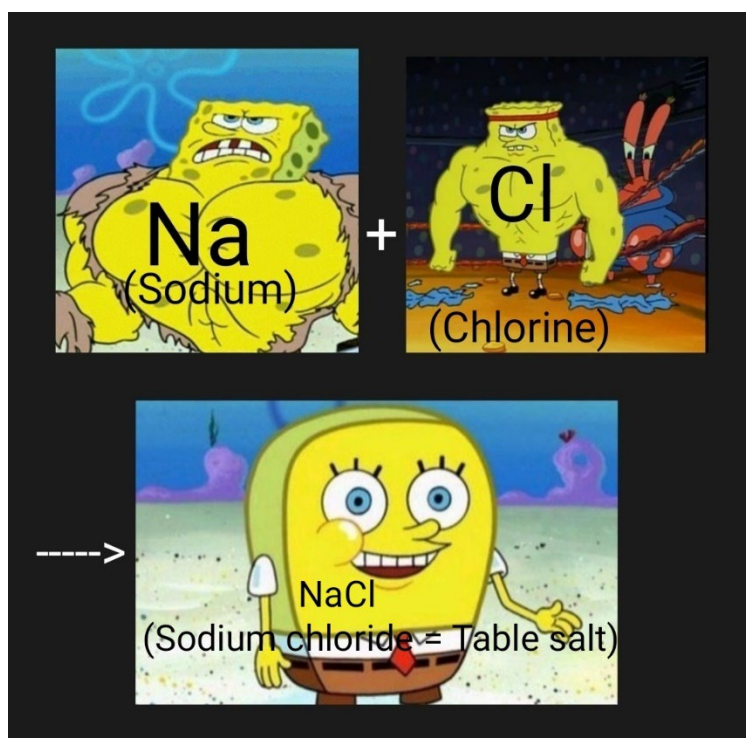
Meme ako obľúbený formát na zdieľanie humoru, kritiky, satiry a nápadov sa v dnešnej dobe stávajú jedným zo spôsobov lepšej komunikácie, učenia sa a zdieľania informácií. Na druhej strane, meme môžu pomôcť pretvoriť vzdelávanie na zábavnejšiu a nezabudnuteľnejšiu formu, pretože obsahujú jednoduché a ľahko zapamätateľné obrázky, či slogany. Vo všeobecnosti môžu mať využívanie internetu a meme významný vplyv na spôsob, akým ľudia prijímajú poznatky, a môžu nám poskytnúť nové spôsoby získavania a zdieľania vedomostí.

Main part

Dnešná generácia má veľký záujem o technológie a sociálne médiá. V minulosti boli sociálne médiá považované za dobrý spôsob komunikácie, skúmania a zdieľania informácií. Dnes sa však využívajú nielen na komunikáciu, ale aj ako zábava napr. aj v podobe internetových meme [3]. Tieto meme pozostávajú z vtipných obrázkov a textov, ktoré sa

týkajú konkrétnych situácií, kultúrnych odkazov alebo záujmových skupín [4]. Meme sú rýchlym spôsobom vyjadrenia nálady, myšlienky, postrehu alebo kritiky a poukazujú na existenciu komunikačných kódov, ktoré majú veľký dosah. Nájdeme ich však aj na lokálnej báze a v rôznych jazykoch. Vývoj a popularita meme sú zaujímavými trendmi na internete v posledných rokoch [5]. Koncept meme, ako kultúrnej jednotky, bol prvýkrát predstavený Richardom Dawkinsom [6].

Využívanie a popularita meme sa začína prejavovať aj vo vzdelávacej oblasti. V triedach môžu učitelia používať meme na vysvetlenie zložitých pojmov jednoduchším spôsobom. Pedagógovia implementovali meme do svojich prednášok a vyučovacieho procesu rôznymi spôsobmi. Niektorí ich používajú na komediálne odľahčenie, aby pomohli žiakom uvoľniť sa a vytvoriť príjemné prostredie na učenie. Rovnako sa pokúsili využiť meme na posilnenie preberanej témy (Obrázok 1) alebo otestovať aktuálne porozumenie jednotlivých javov [7]. V neposlednej miere je možné navrhnúť žiakom projekt –vytvorenie vlastného meme na konkrétne zadanie [8].

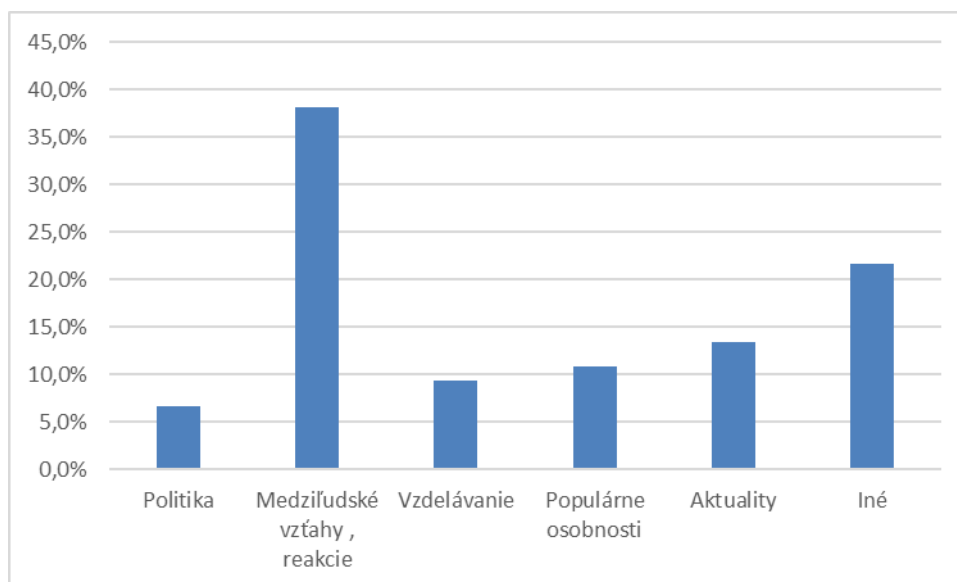
Obrázok 1: Ukážka meme – reakcia sodíka s chlóróm za vzniku NaCl

Zdroj: www.reddit.com

V modernom vyučovacom procese sa kladie veľký dôraz na aktivizáciu žiakov [9] a rozvoj logického a kritického myslenia, kreativity a tvorivosti [10], [11]. Tvorivosť učiteľov zohráva v edukácii kľúčovú úlohu, pretože umožňuje, aby boli vyučovacie stratégie, postupy, metódy a prístupy dynamickejšie [12]. Je žiadateľné, aby sa proces vzdelávania na všetkých stupňoch škôl prispôboval potrebám a schopnostiam žiakov. Len veľmi málo pedagógov využíva grafické prvky vo vyučovacom procese. Preto bolo našim hlavným cieľom overenie využiteľnosti meme vo vyučovacom procese chémie.

Svoj zámer sme realizovali na gymnázium na jar v roku 2022. Počas vyučovacieho procesu sme cielene implementovali meme na hodinách chémie. Meme sme získavali z internetových stránok, následne ho modifikovali alebo prekladali. Realizáciu hodín

s implementáciou meme sme doplnili o krátky prieskum zameraný na zisťovanie názorov na meme, ako aj na ich využívanie. Mali sme 98 respondentov. V úvode sme boli zvedaví na frekvenciu využívania meme žiakmi pri komunikácii s rovesníkmi. Podľa očakávania, takmer 33% respondentov odpovedalo, že využíva meme stále, resp. často a len 7,1% si vybralo možnosť vôbec. To súviselo aj s položkou zameranou na overenie, či sa žiaci stretávajú s meme aj na vyučovacích hodinách. Nad očakávanie sme zistili, že dve tretiny žiakov sa s meme vo vzdelávaní už stretlo, takže to nebolo pre nich nič nové. Na ďalšiu položku, či im prídu meme vo vzdelávaní vtipné, odpovedala viac ako tretina opýtaných pozitívne. Tu je nutné podotknúť, že vtipnosť meme, resp. vyučovania závisí od náročnosti poslucháčov, ale aj od kreativity učiteľa. Následne nás zaujímalo, či si žiaci vytvárajú vlastné meme. Vytváranie vlastného meme je samozrejme náročnejšie a nemusí mať úspech ako internetové meme, ktoré už prešlo nejakým kolektívnym filtrom vtipnosti obsahu. Žiaci sa obávajú kritiky a tak len 4% opýtaných meme vytvára, 35,7% z nich výnimočne a takmer 47% vôbec. Pri prieskume nás zaujímalo aj zameranie zdieľaných, resp. využívaných meme v komunikácii (Graf 1).

Graf 1: Využívanie meme v komunikácii

Zdroj: Harhovský, 2022

Je zrejmé, že najvyššiu popularitu u žiakov majú meme, zamerané na medzilidské vzťahy, ktoré využívajú ako reakciu pri ich vzájomnej komunikácii. Ostatné položky: aktuality, populárne osobnosti, vzdelávanie a politika boli zastúpené približne rovnako. Zameranie meme má široké spektrum účelov, čo reprezentuje položka iné s 21,5% respondentov.

Conclusion

Využitie meme počas vyučovacieho procesu chémie sa ukázalo ako pozitívna cesta na zlepšenie atmosféry v triede. Vychádzajúc z faktu, že použitie humoru je prinajmenšom účinným nástrojom na upútanie a udržanie pozornosti, môže byť aplikácia meme činiteľom zvyšujúcim efektívnosť vyučovacieho procesu. Podľa Haverníkovej, sú pozitívne emócie významným podporným faktorom ovplyvňujúcim rozsah a trvácnosť zapamätania [13].

Implementácia meme na vyučovacej hodine sa ukázalo ako príjemné spestrenie výkladu učiva. Viedlo to aj k úspešnej aktivizácii žiakov ako aj zvyšovaniu ich pozornosti pri vytváraní a argumentácii o zmysle, význame a korektnosti meme.

References

- [1] *Internet usage worldwide* [online]. 2023 [cit. 2023-11-11]. Dostupný z WWW: <<https://www.statista.com/topics/1145/internet-usage-worldwide/>>.
- [2] *Význam pojmu meme* [online]. 2023 [cit. 2023-11-11]. Dostupný z WWW: <<https://it-slovník.cz/pojem/meme>>.
- [3] HADDON, L. *Social media and youth. The International Encyclopedia of Digital Communication and Society*, 2015, 1-9 p.
- [4] SHABIR, G., HAMEED, Y. M. Y., SAFDAR, G., & GILANI, S. M. F. S. *The impact of social media on youth: A case study of bahawalpur city. Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 3(4), 2014, 132-151 p.
- [5] VILLANUEVA-MANSILLA, E. *Memes, menomes and LOLs: expression and reiteration through digital rhetorical devices*. Online. *MATRIZES*, 11(2), 2017, 111-133 p. Dostupné z: <https://doi.org/10.11606/issn.1982-8160.v11i2p111-133>. [cit. 2023-11-11].
- [6] DAWKINS R., *The Selfish Gene*, Oxford University Press, Oxford, 1976.
- [7] SEDLIAROVA, O. M., SOLOVYEVA, N. S., & NENASHEVA, I. A. *Internet Memes as Cultural Education Tools in L2 Teaching*. *DEStech Transactions on Social Science, Education and Human Science*, (icpcs), 2020. Dostupné z: <https://doi.org/10.12783/dtssehs/icpcs2020/33833>. [cit. 2023-11-11].
- [8] SUSENO, D., *Building the Digital Learners' Motivation and Critical Thinking by Using Internet Memes (A Practical Classroom Approach of English Language Learning)*. In *LIA International Conference Journal Vol. 8*, 2015, 246-252 p.
- [9] SZARKA, K. & BRESTENSKÁ, B. *Nové prostriedky hodnotenia procesu vzdelávania študentov vo vyučovaní chémie*. In: *Aktuálne trendy vo vyučovaní prírodných vied: Zborník z medzinárodnej konferencie*. Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej Univerzity v Trnave, pp. 362-367, ISBN 978-80-8082-541-6.
- [10] SZARKA, K. *Didaktické aspekty interaktívneho molekulového modelovania na ZŠ*. In: *New methods and technologies in education and practice: 19. DIDMATTECH 2016*. Budapest: Eötvös Loránd University, 2016, pp. 207-212, ISBN 978-963-284-799-3.
- [11] SZARKA, K. & JUHÁSZ, Gy. *Rozvoj matematického myslenia v chemickom vzdelávaní*. *Biológia, ekológia, chémia : časopis pre školy*. 23/3, 2019, pp. 9-16. ISSN 1335-8960.

- [12] SZARKA, K. *Inovácie v pregraduálnej príprave učiteľov s využitím webových aplikácií*. 1. vyd. Komárom: Kompres, 2018. 154 p. ISBN 978-615-00-2597-1.
- [13] STEIN, B., HAYNES, A., REDDING, M., ENNIS, T., & CECIL, M. *Assessing critical thinking in STEM and beyond. In Innovations in E-learning, instruction technology, assessment, and engineering education*. Springer, Dordrecht. 2007, 79-82 p.

Ing. Annamária Pivarčiová - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre -
annamaria.pivarciova@ukf.sk

Mgr. Martin Halmo – ZŠ Beethovenova, Nitra - mhalmo2@gmail.com

Mgr. Tomáš Harhovský - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre -
tomas.harhovsky@student.ukf.sk

Political discourses in Georgia and the role of the media

Tamar Gagoshidze - Grigol Robakidze University

Abstract

The political image of the world is constructed above all from the media which, thanks to the speeches delivered or the reasonably selected images, influences the spectators or listeners of our planet and with the phraseological or visual elements creates the conceptual reality in the psychology of the public. The phraseological image of various media of the world is universal which appears in every language and reflects, to a large extent, national aspects of the conception of our political reality.

In the article below, political speeches of the presidents of post-Soviet Georgia are presented, which makes it possible to clearly see the path of development of concepts appropriate to this or that historical episode of the country. Over time, politicians used Georgian phraseology elements to express the reality and sometimes unconscious will of the nation.

Concepts linked to historical facts and events, concepts linked to religion, concepts linked to Georgian traditions, habits; concepts born from sentences and quotes from European Union organizations; concepts related to the military situation.

The phraseologies, like the elements of the secondary nomination, do not directly define the object, but use particular images which, thanks to the media and the way of their filming, are designed by people through their culture and their skills.

Keywords

media, concepts, political discourse, phraseological elements, image of the world, conception of the world.

Partie principale

1. Contexte historique de l'époque post-soviétique

Le paradoxe de la polarisation politique en Géorgie est qu'elle se produit dans une société qui depuis le début de l'éclatement de l'Union soviétique est unie dans l'objectif commun de construire un nouvel État orienté vers les valeurs occidentales [5].

Entre 1988 et 1991, le projet politique primordial des Géorgiens était de quitter l'Union soviétique et de reconquérir la souveraineté de leur pays. La plupart des Géorgiens sont restés fidèles à cet idéal d'indépendance, mais l'économie détruite et l'instabilité politique déranger beaucoup à la renaissance de la Nouvelle Géorgie.

Cette volonté et ce projet national possédaient de nombreuses contradictions cachées dans le peuple lui-même. Les Géorgiens post-soviétiques étaient perdus dans la recherche des amis et des ennemis du pays ce qui était vraiment difficile à identifier voire qu'après la chute de l'Union soviétique plusieurs pays se mêlaient dans les affaires et la politique intérieures des nouveau-nés.

Stephen Jones écrit à propos du mouvement indépendantiste formé en 1989 : « Il était laïc, pro-occidental, recherchant la démocratie et l'adhésion à la famille européenne des nations. En même temps, c'était un mouvement culturel remontant au passé mythologique » [5].

La lutte psychologique contre les envahisseurs étrangers a également donné lieu à un jeu de reproches, une tradition d'identification des traîtres et des ennemis intérieurs. Le langage de la trahison s'inspire également de la rhétorique politique soviétique qui gare l'habitude de décrire les adversaires comme des « ennemis du peuple ». Depuis le début du mouvement national dans les années 1980, ce discours s'est concentré presque exclusivement sur la Russie. Alors que presque toutes les parties rejettent toute alliance ou union avec Moscou. Mais, il faudrait remarquer qu'il existe toujours une division entre ceux qui souhaitent que la Géorgie fasse une rupture complète et fondamentale avec la Russie et ceux qui voient la Géorgie entretenir de bonnes relations avec ses voisins.

2. Les débuts des discours démocratiques

Par conséquent, dans les années 1989-1991, les Géorgiens regardent et écoutent dans les médias le leader nationaliste Zviad Gamsakhourdia accusant le groupe social qu'il appelait « l'intelligentsia rouge » d'être des traîtres pro-russes. Le rôle historique du roi Ereklé II qui avait signé un traité avec la Russie en 1783 avec lequel il a renoncé à une grande partie de la souveraineté de la Géorgie en échange de la protection russe, devient malfaisant.

Cette époque a évidemment démontré qu'après l'horreur du nationalisme ethnique du début des années 1990, le nationalisme civique a été exploité comme source de consolidation pacifique et d'intégration des minorités nationales de Géorgie dans une perspective à long terme. La période de présidence de Gamsakhourdia pourrait être considérée comme une exception à cet égard ; Même si l'on peut trouver dans ses déclarations quelques idées modérées et orientées vers la politique civique, on se souvient du premier président pour ses slogans nationalistes immodérés, qui ont éloigné les minorités ethniques du centre au début des années 1990.

Une autre place importante dans la rhétorique de Zviad Gamsakhourdia était la question de la religion - le christianisme et l'orthodoxie car celle-là a été presque interdite à l'époque soviétique. Dans ses discours, le slogan « Vive la Géorgie chrétienne » était fréquent. À cet égard, le discours de Zviad Gamsakhourdia lors du rassemblement du 26 mai 1989 est important. Zviad Gamsakhourdia s'adresse aux personnes rassemblées et souligne que la nation géorgienne est liée à Saint-Georges. Gamsakhourdia déclare que « Le Dieu a été avec nous pour toujours et le sera toujours », bien qu'il n'utilise pas « Dieu » dans le sens déiste, comme l'utilisent divers hommes politiques et représentants du gouvernement aux États-Unis, lorsqu'il dit « En Dieu, nous faisons confiance - nous croyons en Dieu ». Mais cela signifie le Dieu théiste, personnifié et chrétien. Gamsakhourdia ajoute que « notre chemin est le chemin du martyr, le chemin du Christ, le chemin de la couronne d'épines, la crucifixion et l'inévitable résurrection ».

En fait, Gamsakhourdia a divisé la société entre les chrétiens et les non-chrétiens, marginalisant ainsi la population musulmane d'Ajara et les minorités ethniques musulmanes. Le discours extatique de Gamsakhourdia lors du rassemblement du 26 mai 1990 est également noté. Il met l'accent sur l'exclusivité de la nation géorgienne et sur la mission divine : « Le Seigneur a élevé la nation géorgienne pour la vérité, afin qu'elle puisse croire en la vérité, afin qu'elle puisse croire au Christ, afin qu'il puisse briller devant les peuples du monde, comme un partisan de la vérité. » Gamsakhourdia a également souligné la divinité des Géorgiens : « La nation géorgienne, la nation de Dieu, ainsi que l'élu de Dieu, comme Israël, suivront le chemin épineux du Christ ». Dans le même discours, il convient de noter son appel suivant, où il assimile seulement la voie du Christ au salut : « Choisissez, nation géorgienne, choisissez, Géorgiens, choisissez la voie du Christ et la voie du bien, choisissez la voie d'Ilia. Les Justes, car ce chemin nous mènera au purgatoire ! ». Zviad

Gamsakhourdia est propriétaire de l'expression « le mouvement national géorgien est un mouvement religieux national » [2].

Les deux aspects principaux des discours de Zviad Gamsakhourdia – la nation géorgienne et la religion - ont pu inspirer le peuple en prenant en considération le phénomène du « fruit interdit ».

Par conséquent, il est à noter que les médias diffusent quotidiennement les films géorgiens sur les fameux personnages historiques, les messes des églises, les discours patriotiques de plusieurs personnes du peuple qui malgré les technologies développées et sophistiquées tissent les concepts concrets afin d'influencer tous les habitants.

3. Le développement du rôle du discours politiques

La situation change sous la direction du parti « Mouvement National Uni » dont le leader Mikhaïl Saakachvili renonce aux notions utilisées lors des années précédentes et prononce les discours saturés des expressions : « L'orientation occidentale », « nos amis américains », « notre ennemi – la Russie » etc.

A l'époque donnée, les médias, en suivant le fil du temps, reflètent les énonciations conceptuelles du parti gouvernemental. « Le rêve occidental » se révèlent dans chaque élément vu ou attendu ; Le décor et les couleurs enrichissent la conception psychologique du futur heureux et démocratique. Par exemple, on remarque partout la présence des drapeaux ou scènes démontant la vie insouciant des pays de l'ouest dont, après de longues années de la « torture » morale ou économique, on pourra faire une partie [1].

La notion de menace russe est un leitmotiv de la rhétorique politique du leader du MNU et président Mikhaïl Saakachvili. Il a décrit son rival, Bidzina Ivanishvili, leader du Rêve géorgien, comme « le garçon de courses de Poutine » afin d'influencer ses électeurs de la nature prorusse du nouveau personnage politique [1].

En 2013, il a déclaré à l'Assemblée générale des Nations Unies que la Géorgie avait à peine survécu à sa guerre avec la Russie cinq ans plus tôt et que son indépendance était toujours menacée :

« Nous sommes la seule [nation] pendant de nombreux siècles dont l'État et l'indépendance ont survécu, malgré l'attaque généralisée de plus de 100 000 hommes de l'armée russe, malgré le bombardement de 200 avions et l'attaque de la flotte russe de la mer Noire et de dizaines d'autres ... Notre État et notre indépendance ont survécu à toutes ces choses. Mais nous ne risquons pas de la perdre maintenant, en temps de paix » [3].

Dans le conflit existant entre les deux principaux partis, tous deux favorables à l'intégration euro-atlantique de la Géorgie, le nouveau parti politique Rêve Géorgien adopte une approche plus pragmatique à l'égard de la Russie tandis que le MNU a adopté une ligne plus dure. Il existe une polarisation extrême sur le niveau d'engagement occidental de chaque parti, ainsi que sur des questions de tactique et de perception des différences géopolitiques [6].

Par contre, la Présidente Zourabichvili appelle à la « réunification de son pays avec sa famille européenne » et à accorder le statut de candidat à l'Union Européenne à la Géorgie, d'ici la fin de l'année 2023. Elle souligne que l'avenir européen de la Géorgie commençait par son passé européen et rappelle le prix payé par le peuple géorgien face à l'agression russe [4].

La Présidente Zourabichvili déclare qu'accorder le statut de candidat à l'UE à la Géorgie permettrait de faire reconnaître la lutte incessante du peuple géorgien pour son identité européenne. Cela assurerait également la protection et la sécurité d'une Géorgie qui a connu de multiples occupations russes, contribuerait à la sauvegarde de la démocratie, et

consoliderait le rôle du pays en tant que force pro-européenne dans le Caucase. Elle déclare également que les recommandations formulées par l'UE pour que la Géorgie obtienne le statut de candidat « font déjà partie de notre culture, de nos valeurs et de notre héritage » [4].

« Vos recommandations ne sont pas des idées étrangères qui nous seraient imposées, comme l'était l'idéologie soviétique. Celles-ci sont géorgiennes par essence. Ce que vous recommandez, c'est que la Géorgie élimine les vestiges d'un passé totalitaire et puisse renouer avec elle-même et avec ses racines européennes », a-t-elle déclaré.

La Présidente Zourabichvili insiste également sur le fait que le statut de candidat à l'adhésion à l'UE renforcerait les progrès réalisés dans un pays marqué par une polarisation politique récente et un recul démocratique.

« Alors que nous sommes les premiers à comprendre nos manquements actuels, nous ne voulons pas que ceux-ci éclipsent nos réalisations. Au cours des 30 dernières années - c'est-à-dire une génération ! - nous avons accompli des progrès extraordinaires grâce à des réformes substantielles », a déclaré la Présidente Zourabichvili [4].

De nos jours, les médias sont divisés en deux parties – positionnels et oppositionnels. En fonction de leur rôle dans la politique interne ou extérieure de la Géorgie, on peut remarquer d'un côté la douceur des couleurs et des discours et de l'autre côté - les couleurs vives, la manière inquiétante de parler. Tous les deux cherchent et trouvent leur public qui grâce aux concepts présentés se crée la réalité à sa propre façon psychologique.

Conclusion

Pour conclure, l'article présenté essaie de montrer l'influence des concepts oraux, visuels ou écrits sur la psychologie humaine dont les médias jouent le rôle primordial. Il est vrai que le discours politique se reflète dans l'esprit des gens grâce aux phrases phraséologiques cibles, mais il est également notable que sans les effets visuels ou musicaux des médias modernes, ils perdent en partie leur intensité et caractère fascinant. Au début la radio annonçant la réalité conceptuelle à nos ancêtres, et à notre époque la télévision et l'Internet nous font imaginer la réalité de la façon proposée par de grands orateurs des époques.

References

- [1] Tournon, Sophie. La Géorgie entre appel de l'Occident et ancrage local. CNRS Editions, 2011, p.p. 157-172
- [2] Hopkins, Mark. République. 1991, N° 14/47
- [3] Discours de Saakachvili à l'Assemblée générale des Nations Unies, Civil Georgia. 26 septembre 2013, <https://civil.ge/archives/186792>
- [4] <https://www.europarl.europa.eu/news/fr/press-room/20230524IPR91904/la-presidente-de-georgie-souhaite-que-son-pays-renoue-avec-sa-famille-europeenne>
- [5] Camus, Odile. Médiatisation du discours politique et traitement textuel, La démocratie peut-elle survivre au XXIème siècle ? Psychologie politique de la démocratie. In Press, 2020, pp.209-233

- [6] Jones, Stephen. Georgia: From Autocracy to Democracy. University of Toronto Press, 2020

Psychological context kind pedagogics for the education of generation Z

Tereza Vacínová - Vysoká škola ekonomická v Praze

Abstract

According to many authors, the current Generation Z is associated with negative aspects of the personality that cause a generalized and even erroneous view of pupils and students. At the same time, this premise devalues the inner diversity of the entire generation and their positive qualities and abilities. In the article, we start from the assumption that members of Generation Z are pubescents, adolescents and young adults who can fully use digital technologies to their advantage, are socially competent and engage in a wide range of global social issues. Looking at the positive aspects of their personality requires a different approach based on respect for the needs of both current students and society as a whole. The aim of this article is to draw attention to the concept of kind pedagogy as a way of rethinking the way we look at Generation Z and our relationship with them.

Keywords

a pedagogy of kindness,, generation Z, education, developmental aspects, non-directive approach, human relationship, trust

Introduction

Současná generace Z je podle celé řady autorů (např. Fox 2016, Alyeksyeyeva, 2017, Aron a Aron, 2017, Závodná 2022) spojená s negativními stránkami osobnosti jenž způsobují paušalizující až chybný pohled na žáky a studenty. Tato premisa zároveň devaluje vnitřní rozmanitost celé generace a jejich pozitivní vlastnosti a schopnosti. V článku vycházíme z předpokladu, že příslušníci generace Z jsou pubescenti, adolescenti a mladí dospělí, kteří umí plně využívat digitální technologie ve svůj prospěch, jsou sociálně zdatní a angažují se v širokém okruhu globálních sociálních problémů. Pohled na pozitivní stránky jejich osobnosti vyžaduje odlišný přístup založený na respektu k potřebám jak současných studentů, tak celé společnosti. Cílem tohoto článku je upozornit na koncepci laskavé pedagogiky jako způsobu přehodnocení jakým pohlížíme na generaci Z a náš vztah s nimi.

Bez ohledu na skutečnost, že defilé pedagogických idejí bylo v dílech významných osobností minulosti dávné i nedávné v těch nejpodstatnějších rysech popisováno a definováno jako lidský vztah, nepřestává nás udivovat, nakolik smysl této pravdy uniká pozornosti současné vzdělávací teorie a praxe generace pubescentů, adolescentů a mladých dospělých, často označovaných souhrnným generalizujícím názvem jako generace Z.

Main part

Ve struktuře vzdělávacího procesu hraje významnou roli vztah učitele a vzdělávaných. Vývoj pedagogicko-didaktického myšlení provázejí různé teorie interpretující tento vztah (Skalková, 2007). Závisí na tom, z jakých filozofických a antropologických východisek vycházejí, jak využívají poznatků psychologie, sociologie, biologie.

Na jedné straně jsou to teorie kde do popředí vystupuje obsah, učivo a role učitele. Hlavní premisou tohoto přístupu je skutečnost, že dospělé generace předávají kulturní obsahy těm, kteří nejsou ještě plně zralí pro sociální život. Učitel je ten, který předává (transmise) a

optimalizuje podmínky výchovně vzdělávacího přenosu. Tyto didakticky konzervativní praktiky, jejichž kořeny lze hledat v tradicionalismu a školní rutině spojené s herbartismem v 19. století však různým způsobem přesahují do současnosti. Nalézáme je například v koncepcích současné školské politiky, která se ve snaze o ekonomickou redukci projevuje tlakem na vzdělávací obsah. Pokud jde o psychologickou přípravu pedagogů, redukuje se obvykle na informace z vývojové psychologie dětského věku, zejména na informace o zákonitostech kognitivního vývoje bez širších sociálně psychologických souvislostí.

Zejména od počátku 20. století vynikla celá řada opozičních koncepcí orientujících se zejména na subjekt vzdělávání (hnutí pedocentrismu a nových škol, Dewey, Claparède, Decroly, Ferrière, až krajní hnutí antipedagogiky). Teorie a praxe však ukázala, že jednostranné přečeňování jednoho pólu ve vzájemném vztahu učitel-student na úkor druhého je rovněž cestou značně zjednodušenou.

V současné době je oblast vzdělávání konfrontována s úlohou jak adekvátně koncipovat obsah vzdělávání i proces vyučování v rychle měnícím se světě globalizace, informační společnosti a medializace spojené s využíváním až nadužíváním sociálních sítí. Společnosti, která klade důraz na výkon a individualizaci jedince, společnosti odkrývající celou řadu sociálních problémů jako je chudoba, nezaměstnanost, sociální nerovnost vyvolávající sociální konflikty, narušení rodinných vztahů, odcizení člověka byrokratické správě, kriminalitu a návykové látky, diskriminaci národnostních a demografických menšin, diskriminaci žen a nerovnost pohlaví aj. Domníváme se, že jednou z cest jak pomáhat současné generaci žáků a studentů, aby se aktivně vyrovnávali s intelektuálními, morálními a estetickými hodnotami v naznačených proměnlivých podmínkách, kdy i jejich životní situace podléhá neustálým změnám, je tzv. laskavá pedagogika.

Laskavá pedagogika (A Pedagogy of kindness) překládána do češtiny i jako pedagogika laskavosti se začala výrazněji rozvíjet v 60. a 70. letech 20. století, zejména ve spojení s rozmachem psychologie dítěte pod vlivem poznatků o skupinové dynamice, o non-direktivních přístupech rogersovské inspirace (humanistická psychologie Maslowa a Rogerse), pod vlivem rozvinutého psychoanalytického myšlení a integrativní psychoterapie (Perls). Odmítá původní behavioristické pozice založené na přizpůsobování, zdůrazňování vnějšího působení na subjekt, preferování kognitivní orientace, jednostranný důraz na výkon a kompetence. Proti tomu staví filozofii výuky založené na laskavosti, soucitu a péči (Denial, 2020, Gilmour, 2021, Gorny-Wegrzyn a Perry, 2021). Vyžaduje, aby učitelé podněcovali vnitřní aktivitu subjektu, jeho kreativitu, spontaneitu a svobodu, rozvoj jeho individuality a potenciačních sil ve směru vlastní seberealizace. Z toho pramení i koncepce non-direktivity. Koncept non-direktivního přístupu tedy převrací strukturu vztahů typických pro autoritativní přenos vlastní direktivním metodám vyučování. V nich učitel představuje aktivní pól a žáci a studenti komplementárně pól pasivní.

Denial (2019) pedagogiku laskavosti stručně popisuje jako „důvěřiví lidé a důvěra v lidi“. Zmiňuje, že laskavost je něco, po čem většina z nás touží, ale ne něco co nutně považujeme za podstatné ve vzdělávání. Rice a Bakke (2022) uvádějí, že laskavost byla identifikována jako nezbytný základ pro dobré vyučování a učení téměř před sto lety v teorii Willarda v roce 1929. Zdroje citlivého a laskavého trpělivého přístupu ke svým chovancům můžeme v evropské tradici nalézt už v odkazu Pestalozziho, Owena, Fröbela. V této souvislosti nelze nezpomenout italského katolického světce, zakladatele kongregace salesiánů Dona Bosco, který proslul jako obětavý vychovatel proletářské mládeže z periferií Turina. Své výchovné metody založil vedle náboženství na laskavosti, soucitu, péči a rozumu. Po učiteli vyžadoval, aby byl milován, ne obáván (a to se psal rok 1857!). Z rozkazů a napomenutí mělo být zřejmé, že učitel hledá dobro a nejde o prosazování osobních rozmarů. S každým žákem má

často hovořit a pokud zjistí, že něco potřebuje, měl by se o něj postarat co nejdříve. Srdečným slůvkem by měl podpořit každého, kdo to potřebuje a kdykoli se naskytne příležitost. Jestliže si chce učitel získat respekt, ať se snaží získat lásku žáků. Trestem je odepření laskavosti. To je trest, který probouzí závodění, dodává odvalu a nikdy neponižuje (Cipro, 2002).

Implementace pedagogiky laskavosti vyžaduje, aby učitelé změnili svůj přístup ve výuce na budování vztahů (Stephens, 2021). Mají-li se současní žáci a studenti generace Z stát aktivním pólem svého učení, měl by se pedagog umět zdržet zasahování do jejich hledání (neměl by hledat za ně). Neměl by prosazovat otázky ze svého učebního plánu na místo jejich otázek, systematicky vylučovat slovní projevy žáků a studentů a nahrazovat je svými slovy či slovy vlastního referenčního generačního poznání. Nutno zdůraznit, že idea non-direktivity jako dědička sokratovské maieutiky zakládá epistemologickou pozici pedagoga v pedagogickém poli jako pozici autority (tj. autorskou), aniž by ho přitom zbavovala funkce reprezentanta poznání (Filloux, 1999).

Jak již bylo zmíněno pod vlivem amerického psychologa Carla Rogerse a jeho teorie mezilidského vztahu jako vztahu terapeutického ruší od 60. let myšlenka non-direktivní pedagogiky (zpřesněná Rogersem jako „pedagogika zaměřená na dítě“) protiklad mezi pedagogickou a terapeutickou prací. Rogersovský empatický postoj bezpodmínečně respektující druhého člověka představuje non-direktivní přístup par excellence a stává se idealizovaným lékem proti každému násilí a ukázněnému silou. V krajní podobě uvedeného postoje jde pedagog tak daleko, že odmítá přenos jakéhokoli hotového poznatku ve prospěch zaměření na „afektivní“ či „vztahovou“ dimenzi své práce. Radikálně tak přeměňuje pedagogický vztah ve vztah (sebe)zkušenostní. Učitel v roli chápající matky nebo v roli kamaráda bude vždy učitelem milujícím, kterého nelze než milovat.

Přestože je současná generace Z (v textu s ní pracujeme jako s generací dospívajících a mladých dospělých vymezených narozením mezi lety 1995-2010, tedy pubescenty a mladými dospívajícími ve věku 13-26 let) často až negativně a hanlivě označovaná jako generace sněhových vloček (Fox, 2016), generace spojená s většími problémy v psychickém zdraví (uvádí se přecitlivělost až hypersenzitivita, sklon k narcismu, nízká frustrační tolerance, neschopnost soustředit se, závislost na zpětné vazbě, s nedostatečnou schopností sebereflexe, informační přetížení aj.), je zřídka kdy uváděna laskavost jako jedna ze součástí kvalit dobrého učitele. Pedagogika laskavosti je často feminizována a devalvována a věří se, že snižuje standardy tím, že dává studentům úlevy (Gorny-Wegrzyn a Perry, 2021). Denial (2019) však jasně uvádí, že laskavý je něco jiného než být milý a že pedagogika laskavosti studenty posiluje, místo aby je hýčkala. Stephens (2021) k tomu dodává, že soucit nebrzdí přísnost ani očekávání. Spíše podněcuje pozitivní vlastnosti a dovednosti současné mladé generace. Upevňuje kreativitu a podnikavost, podporuje učení se pozorováním a praxí a přitom respektuje sociální a environmentální odpovědnost a zapojení žáků a studentů v problematice sociální spravedlnosti a širokého vnímání globálních sociálních problémů. Pedagog řídicí se principy laskavé pedagogiky pomáhá současné generaci Z překlenout i taková připisovaná negativa jako je neschopnost orientace ve světě, vyžadování neustálé podpory a pomoci, emoční slabost a nedostatečnou psychickou odolnost. Místo devalvace a stavění žáků a studentů do defektní pozice přichází ze strany učitele podpora, důvěra a příležitost. Gorny-Wegrzyn a Perry (2021) chápou laskavý přístup ve ztotožnění se se zájmy studentů a vyžadují po učitelích, aby viděli věci jejich perspektivou a uměli porozumět výzvám, jimž jednotliví studenti čelí. To znamená mimo jiné uvědomění, že vývojové aspekty osobnosti jako je vztah mladých a starších adolescentů ke škole, otázky pozornosti, proces rozvoje individuální identity a posuzování vztahu s jinými lidmi, osobní výkonnost a rysy osobnosti jsou utvářeny v měnícím se sociálním kontextu doby. Na jedné straně jsou

dané věkovými zvláštnostmi, na druhé straně do nich zasahuje sociální sféra a proměnlivý generační kontext.

Vývoj současné školy pohlcené starostmi o školní neúspěšnost žáků i dějiny pedagogických hnutí v posledních letech tedy ukazují, že kritika direktivních metod již byla dostatečná. Nicméně hlavním úkolem nadále zůstává dát non-direktivně v pedagogice zdravé základy a vyjádřit je v nových pedagogických postupech. Domníváme se, že toho lze dosáhnout, když se opřeme o poznatky vycházející z přístupu laskavé pedagogiky.

Conclusion

V posledních letech ustupuje obraz pedagoga jako pouhého předavatele vědomostí a dovedností (ve smyslu předávání hotových poznatků) ve prospěch obrazu tzv. animátora. Animátor, tj. ten, který vdechuje život, je prototypicky vývojovým a sociálním psychologem, analytikem vztahů školního klima třídy a v instituci školy. Ideál přenosu poznatků a vzorců chování, kterým je třeba „se naučit“, je nahrazen ideou „naučit se učit se“. Současná škola tak vede k přesunu akcentu z transmise (předávání, přenosu) na učení, z učitele na učícího se (žáka, studenta), z omezení plynoucích ze samotného hotového poznatku na podmínky osvojování a vytváření tohoto poznatku. Poznání by mělo vést ke změnám v osobnostech vzdělávaných a ne být pouhým života zbaveným objektem, který se díky své „tržní hodnotě“ stává předmětem přehnaného nekritického uctívání. Idea non-direktivity ve smyslu tzv. laskavé pedagogiky, zejména ve vzdělávání mladé nastupující generace Z, se v této situaci stává ústřední osou pedagogické reflexe.

References

- [1] Alyeksyeyeva, I.O. (2017) Defining snowflake in British post-Brexit and US post-election public discourse. *Science and Education a New Dimension. Philology*, V(39), Issue: 143, 2017.
- [2] Aron, E. N., & Aron, A. (1997) Sensory-processing sensitivity and its relation to introversion and emotionality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(2), 345–368. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.2.345>
- [3] Cipro, M. (2002) *Encyklopedie prameny výchovy. Galerie světových pedagogů. Druhý svazek devatenácté století. Don Bosco*, s. 242-252. Nákladem vlastním: 2002. ISBN 80-238-8003-9.
- [4] Denial. C. (2019) A pedagogy of kindness, *Critical Digital Pedagogies*. Available at <https://hybridpedagogy.org/pedagogy-of-kind-ness/> (Accessed 10 January 2022).
- [5] Filloux, J. (1999) Klinický přístup a pedagogika. *Pedagogika*, roč. XLIX, 1999. Praha: Karolinum. ISSN 0031-3815 (Print)
- [6] Fox, C. (2016) Generation Snowflake: how we train our kids to be censorious cry-babies. (2016, June 4). *The Spectator Australia*. <https://www.spectator.com.au/2016/06/generation-snowflake-how-we-train-our-kids-to-be-censorious-cry-babies/>

- [7] Gilmour, A. (2021) Adopting a pedagogy of kindness, *Journal of Learning and Development in Higher Education*, 22.
- [8] Gorny-Wegrzyn, E. & Perry, B. (2021) Inspiring educators and a pedagogy of kindness: a reflective essay. *Creative Education*, 12, pp. 220-230.
- [9] Gorny-Wegrzyn, E. & Perry, B. (2021) Inspiring educators and a pedagogy of kindness: a reflective essay. *Creative Education*, 12, pp. 220-230.
- [10] Rice, P. a Bakke, M. (2022) Obhajoba pedagogiky laskavosti. *Výuka generace sněhových vloček: Nové metody a výzvy*. Vysoká škola ekonomická v Praze, Oeconomica. Praha 2022. ISBN 978-80-245-2452-8.
- [11] Skalková, J. (2007) *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
- [12] Stephens, L.E. (2021) More than students.....A pedagogy of kindness, *SCHOLE: A Journal of Leisure Studies and Recreation Education*. DOI:10.1080/1937156X.2021.1986434.
- [13] Závodná, S. (2022) Je generace sněhových vloček citlivější? Výzkum nové generace studentů. *Výuka generace sněhových vloček: Nové metody a výzvy*. Vysoká škola ekonomická v Praze, Oeconomica. Praha 2022. ISBN 978-80-245-2452-8.

Authors

PhDr. Tereza Vacínová, Ph.D. - Vysoká škola ekonomická v Praze - tereza.vacinova@vse.cz

Jan Chromý

Reviewed Papers of the International Scientific Conference

Média a vzdělávání – Media & Education 2023

Sborník recenzovaných příspěvků mezinárodní vědecké konference

Média a vzdělávání – Media & Education 2023

Vydal Extrasystem Praha

Myslíkova 27

110 00 Praha 1

Czech Republic

Online publikace

Vydání první

64 stran 4,22 AA

ISBN 978–80–87570–62–3

Praha, 2023

